NÉZSA

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV 2017

TARTALOM

BEVEZETÉS 5
NÉZSA BEMUTATÁSA 6
Tájhasználat 8
ÖRÖKSÉGÜNK 10
Műemlékek 10
Helyi védelem 14
Táji örökségünk 18
ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK 25
Falusias karakter 26
Kertvárosias 27
karakter 27
Gazdasági 28
karakter 28
Nagyléptékű beépítés 29
ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ 32
Településkép minőségi formálására vonatkozó részletes ajánlások: Falusias és kertvárosias karakter 38
településkép minőségi formálására vonatkozó részletes ajánlások: Nagyléptékű beépítés 55
településkép minőségi formálására vonatkozó részletes ajánlások: Gazdasági karakter 56
A tájkép minőségi formálására vonatkozó részletes ajánlások: Egybefüggő hegyvidéki erdőterületek 58
A tájkép minőségi formálására vonatkozó részletes ajánlások: Változatos domborzatú, nagytáblás monokultúrás szántóterület 59
A tájkép minőségi formálására vonatkozó részletes ajánlások: Mozaikos erdő-, gyep-, szántó-, vízgazdálkodási hegyháti területek 60
A tájkép minőségi formálására vonatkozó részletes ajánlások: Dombháti kisparcellás mezőgazdasági terület 61
TELEPÜLÉSKÉPET FORMÁLÓ ZÖLDFELÜLETEK 62
Utcák, terek, fasorok 62
Közparkok, közkertek 64
Részletek, anyaghasználat 65
Zöldfelületi ajánlások 67
HIRDETÉSEK, REKLÁMOK 70

BEVEZETÉS

Egy helynek arca van, nincs belőle több. Élő kapcsolat: egy táj, egy hely emléke mindig átélhető. A házak, utcák, falvak, olyanok, mint az emberek, saját karakterük van. A hely szellemét megérezve azonosulhatunk egy vidékkel. Ahhoz, hogy ez létrejöjjön, elengedhetetlenül fontos a jelenlét, a táj és az emberek ismerete. Ha egy épület felépül, viszonyba kerül a szomszédos és szemközti házakkal, a település lakóival és életmódjával, a környező tájjal. Minden egyes épület, lakóház, az utcakép, a falu, a táj összképének a része.

A településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény alapján minden településnek el kell készíteni a teljes közigazgatási területére kiterjedő településképi rendeletét, az azt alátámasztó munkarészt, a Településképi Arculati Kézikönyvet. A Településképi Arculati Kézikönyv, azaz a TAK meghatározza a településképi jellemzőket, a településrészek arculati jellemzőit és értékeit, a minőségi formálásra vonatkozó javaslatokat, valamint a településképhez illeszkedő építészeti elemeket. Jelen kézikönyv Nézsa épített örökségének tükre. A tervezők számára kínál lehetőséget a hely és a kontextus megismerésére, hogy úgy tervezhessenek a településre illő épületeket, hogy azok egyszerre újak és izgalmasak is legyenek. Ugyanakkor útmutatóul szolgál a helyi közösség egészének, az ott lakóknak, a településre költözni szándékozóknak is. Az Arculati Kézikönyvnek, mint tervezési útmutatónak abban kell segítenie az építészeket, a közösséget, hogy az új épületeket környezetükkel érzékeny kontextusba tudják helyezni. Az épületnek meg kell felelnie a saját korának, mind éghajlati, mind élet- és munkakörülményeinek, ugyanakkor azonnal tudhatónak kell lennie, hogy hol van.

A település karakteréhez illeszkedő választási lehetőségek bemutatása a nem diktált, hanem valódi szabadság megismertetése. Az ajánlások nem jelentenek szoros kötelezettséget, céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, az uniformizálás, hanem éppen a település valós értékeinek megismertetése, a sokféle, izgalmas lehetőség feltárása. A kézikönyv nem merev, lezárt dokumentum, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan tovább íródik. Ezért, ha újabb szép ház születik, az bele kerülhet, sőt bele is kell, kerülnie a könyvbe, hogy ezáltal is büszke lehessen rá az építtetője, tervezője, kivitelezője és a település maga. A kézikönyv nem építési szabályzat, fontos, hogy a tervezők a tervezés során minden esetben ismerjék és tartsák meg a hatályos helyi és országos építési előírásokat.

NÉZSA BEMUTATÁSA

Nézsa tiszta levegőjű, csendes kis falu az északi-középhegységben, a Cserhát nyugati vonulatai között, a Nézsa-Csővári-dombságban.
Budapesttől 50 km-re, Nógrád megye délnyugati határán fekszik, közvetlenül szomszédos Pest megyével.
Elhelyezkedése a falu életében ma is, csakúgy, mint a múltban, meghatározó.
A számottevő ipar nélküli település lakói zömében a fővárosban és környékén, elsősorban Vácon, kisebb részt helyben, főleg a szolgáltatásban és a közszférában találnak munkalehetőséget.
A táj, a környék szépsége, változatossága, a település rendezettsége felkeltette sok idelátogató figyelmét, érdeklődését, de még inkább elismerését, csodálatát.
Számos műemlék idézi a múltat, határozza meg Nézsa jelenét és arculatát: a templom, a kastély, a temetői kálvária, a XIX. századi faragott sírkövek. A faluközpont műemlék-együttese a település legmeghatározóbb része, melynek méltó keretet ad a hajdani pompáját még itt-ott őrző kastélypark.

Korabinszky szerint Nisza (Nysa) vagy Nesza, túlnyomóan katolikusokkal lakott, termékeny határral bíró Nógrád vármegyei település.
A honfoglalás kori, vagy Szent István kori eredetű Zsidó nemzetségtől származó Csői és Nézsai családnak voltak itt birtokaik.
A tatárjárás pusztításai után IV. Béla ösztönzésére a földesurak, a Csői és Nézsai család is várépítésbe kezdtek. A XIV. század elején Csák Máté fegyveresei dúltak a környéken. A Csői-Nézsai nemesi família összefogva a felvidéki területeket megszálló cseh huszitákkal, rablóportyáikkal tartották rettegésben a környező településeket. A települések lakói még Mátyás király uralkodása alatt is állandóan panaszkodtak erőszakos uraikra. Mátyás király Nézsai László és János hűtlen magatartása miatt elkobozta birtokaikat, és először 1467-ben Rozgonyi János tárnokmesternek és Rajnald székelyispánnak, majd később 1474-ben Parlagi Györgynek adományozta. Nézsai László és János 1474-ben fiúutód nélkül halt meg, ezzel kihalt a család férfiága.
A XVII. század elején Bosnyák Tamás füleki főkapitány és királyi főasztalnok volt Nézsa birtokosa, akinek halála után (1631) özvegye született Zádory Kata birtokába került. 1635-ben fia Bosnyák István esztergomi kanonok tulajdona lett. A XVII. század végére a település teljesen elnéptelenedett, de a XVIII. század elején már újra lakott hely lett. Ebben a században több család birtokolja, így a Motesitzky, a Bossányi, a Sándor és a Klobusitzky családok. 1794-ben Nézsa 7/12-ed része gróf Klobusitzky Józseftől Herceg Albertté lett, akitől 1802-ben vette meg Szentiványi Ferenc. 1807-től teljes egészében a Szentiványiaké. Kegyura Szentiványi Ferenc fia Bonaventúra, császári és királyi kamarás, majd 1811-ben bekövetkezett halála után özvegye Szirmai Apollónia birtokolja. A későbbiekben Edelspacher Mátyás és felesége Blaskovich Anna, illetve Szentiványi Ferenc a tulajdonosai. A XIX. század végén a Blaskovich család birtoka. 1908-ban Blaskovich Elemértől Reviczky József vásárolja meg, és nászajándékba fiának Reviczky Tibornak ajándékozza. 1924-ben Reviczky Tibor halála után testvérei: Reviczky József és báró Durneissné Reviczky Melánia vették át a kegyúri jogokat 1945-ig, a II. világháború végéig.

TÁJHASZNÁLAT

Nézsa vidékét járva számos lélegzetelállító részletbe bukkan az egyszerű túrázó. A tájat vizsgálva nem lehet kiemelni egy-egy értékes természeti képződményt, az egész táji környezet önmagában az. Az okszerű, terepi adottságokhoz többnyire igazodó mezőgazdasági művelés hozzájárul ahhoz a harmonikus tájképi rendhez, amit Nézsa magáénak tudhat.

A községet a Nyugat-Cserhát vidékéhez megfelelően a tájat változatosság tévő domborulatok ölelik körbe, kiterjedt erdőkkel, kaszáló rétekkel és szántókkal borítva. A környező hegyek és erdők, patakmenti sétányok, a változatos, patakokkal szabdalt rétek élővilága látványos és kellemes sétákat ígérnek az ide érkezőknek. E helyütt kell megemlíteni a kis kterjedésű, de tájképi szempontból erősen meghatározó Ezersziget-horgásztavat, ahonnan igen értékes táji látványkapcsolatok tárulnak fel.

A tájat bejárva nem lehet meglepő, hogy a külterület szinte teljes egésze Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület, kivéve a nyugati ...és az észak-északnyugati dűlőket.

A szép tájképi megjelenés a legtöbb esetben együtt jár a természeti értékek változatosságával. Nézsa esetén az előbb említett hegytetőkön és dombhátakon húzódó széles erdőségek részei az országos ökológiai hálózat magterületének és ökológiai folyosójának része.

Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek

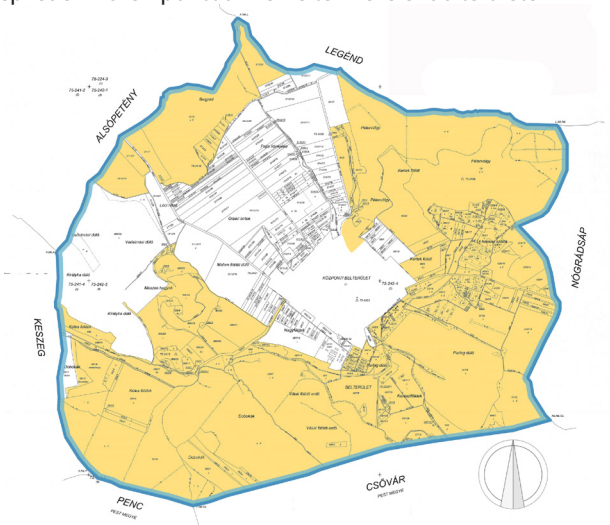

Országos Ökológiai Hálózat által érintett területek

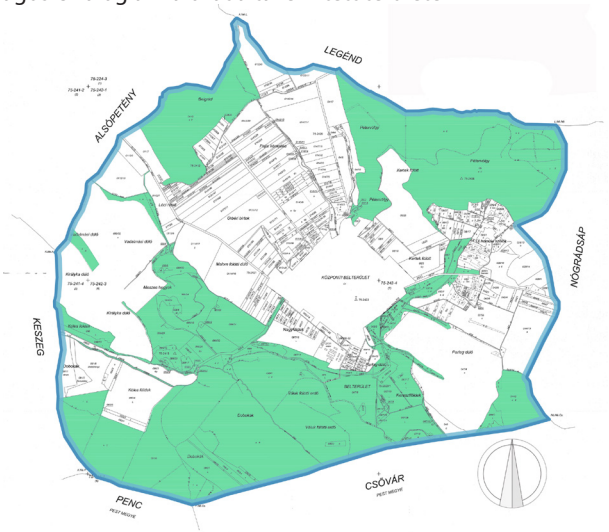

[1] JANKA TARSÓKA

[2] BARNABUNDÁS BOGLÁRKA

[3] PIROS KÍGYÓSZISZ

Az Országos Ökológiai Hálózat által érintett területek közül is a településtől délre húzódó erdőségek már Európai jelentőségű (Natura 2000) védettséget élveznek. A Nyugat-Cserhát és Naszály különleges természetmegőrzési területen kiemelt értéket jelent a jelenlévő meszes alapkőzetű száraz gyepek, pannon gyertyános és molyhos, cseres tölgyesek, amelyekben szarvasbogarak, nagy hőscincérek, tűzlepkék, magyar fésűsbagoly lepkék tenyésznek. Értékes közösségi jelentőségű növényfajai a tátorján, a janka tarsóka, a piros kígyószisz és a bíbor sallangvirág.

A törvény által (ex lege) védett országos jelentőségű értékek is akadnak Nézsán, amelyek táj- és településképi szempontból ugyan nem meghatározóak, mégis színt, egyedi karaktert adnak a nézsai táj arculatának. A településtől északra a Klára-völgyben ered az a két forrás, ami a Nézsán keresztülfolyó Nézsai-patakot táplálja és mint ilyen, nagyon meghatározzák a település szerkeszetét s így a településképet. A patak felett magasodik a Nézsa katolikus temetője, ami egy sokkal régebbi korból őrzi a hajdani földvár hatalmas földműveinek, sáncainak a nyomát. A barnával jelölt földtani alapszelvény a Valkó-hegy északnyugati letörésében, a Nézsai- és a Sinkár-patak találkozásánál fekszik, jelenleg védelemre tervezett

Natura 2000 területek

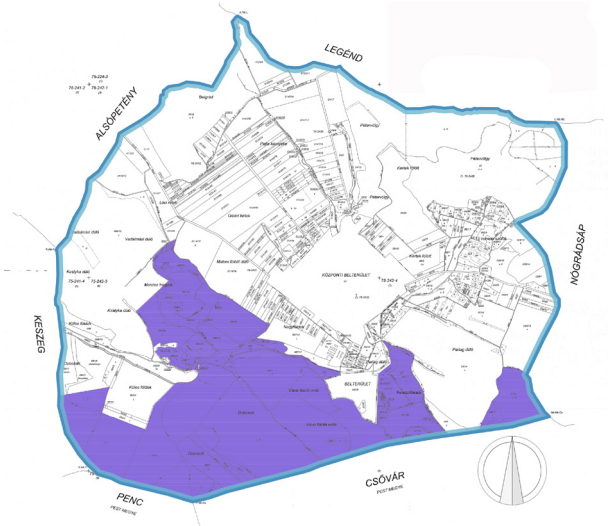

Források (kék), földvár (sárga), földtani alapszelvény (barna)

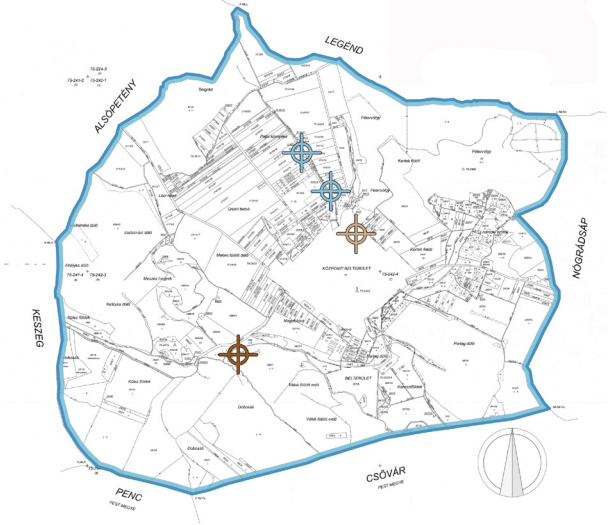

ÖRÖKSÉGÜNK

MŰEMLÉKEK

REVICZKY-KASTÉLY ÉS KISKASTÉLY

Nézsa, Szondi utca 99-101.)

Egykori parkjának megmaradt részén, szabadon álló épületek: kastély és kiskastély. A kastély téglalap alaprajzú, emeletes, DK-i homlokzata sarkain toronyszerű rizalitokkal, ÉNy-in tornyokkal. DK-i homlokzatán timpanonos középrizalit, előtte kocsiáthajtó, tetején terasszal. ÉNy-i homlokzata középtengelyében erőteljesen előreugró, emeletes, törtívű oromzattal lezárt előépítmény, emeletén kovácsoltvas-rácsos erkéllyel. Az épületrészeket egymástól részben független manzárdtetők fedik. A földszinten teknőboltozatos és csehsüveg boltozatos helyiségek, építés kori állapotú lépcsőház, kovácsoltvas korláttal, néhány 19. század végi nyílászáró. Melléklépcsőházak az épület két szélén, pincelejárat kívülről. A kiskastély egy L alaprajzú, emeletes és egy ehhez kapcsolódó, téglalap alaprajzú földszintes részből áll, kontytetős. A kastélyt gróf Klobusitzky István építtette 1770 körül, 1891-ben Blaskovich Miklós átalakíttatta, dr. Reviczky Tibor 1910 körül birtokolta. A kiskastély 19-20. századi. Az együtteshez tartozik a magtár és a mellette álló istálló (trsz.: 9420). A II. világháború idejében, 1945-ben a kastélyban orosz kórház mûködött. A mai állapotában is szép épület, ma iskola.

MAGTÁR

Nézsa, Dózsa György u. 3.)

Egykori telkének megmaradt részén álló épületek: a Dózsa György u. felé a magtár, a Szondi u. felé az istálló. Közöttük a mindkettőhöz nyaktaggal kapcsolódik az 1980 körül épült kultúrház. A magtár szabadon álló, téglalap alaprajzú, földszintes épület nyeregtetővel, csehsüveg boltozatos belsővel. K-i homlokzata előtt a kultúrházba vezető folyosó. Az istálló L alaprajzú, földszintes épület, Szondi utcai homlokzatának közepén erőteljes kiülésű, timpanonos rizalittal, az L két szárának találkozásában meredek tetejű, pavilon jellegű épületrésszel, a Szondi utcai szárny másik végén pedig alacsonyabb, négyzetes alaprajzú épületrésszel. Nyeregtetője az L szárainak vége felé lekontyolt, a rizalit fölött haránt irányú, a túlsó végén lekontyolt. A pavilon sátortetős. Belseje átalakított. A szomszédos Reviczky-kastély (trsz.: 10128) melléképületei voltak. A magtár 1812-ben épült, az istálló valószínűleg a kastély 1891-es átépítése körül.

SÍRKÖVEK

(Nézsa, temető)

Sírkövek, többnyire a ravatalozótól a kálváriáig vivő út mentén. Jellemzően téglalap alakú kőlapok, a tetejükön kereszttel, melynek szárai háromkaréjos végződésűek. 1825-1865 között készültek.

SZENT JAKAB APOSTOL RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM

(Nézsa, Táncsics utca 1.)

Szabadon álló, háromhajós, keletelt templom, Ny-i homlokzata előtt középtoronnyal, a főhajóval azonos szélességű, egyenes záródású szentéllyel, melynek É-i és D-i oldalához sekrestye kapcsolódik; a szentély felé lekontyolt nyeregtetővel, a mellékhajók fölött a főhajó tetőgerincére merőleges két-két ároktetővel. A mellékhajók Ny-i bejáratai előtt három oldalukon nyitott, kontytetős előcsarnokok. Belseje csehsüveg boltozatos, a mellékhajók részben dongaboltozatosak, a D-i, újabb sekrestye síkmennyezetes. A hajó bejárati oldalán karzat. Falképek: szentély, 1953 (Jeges Ernő). Színes üvegablakok: 1935. Berendezés: részben 18. század, részben 1930-as évek; mellékoltárkép, 1938 (Talpass János). Az 1575-ben épült korábbi templom köveinek felhasználásával a 18. században épült. 1934-1936 között bővítették a mellékhajókkal.

NEPUMOKI SZENT JÁNOS SZOBOR

A templom melletti zöldterületen álló szobor. Talapzata lábazattal és párkánnyal ellátott, oldalain egyszerű tükrökkel díszített, téglalap alaprajzú hasáb, rajta a szent szobra a szokásos attribútumokkal: kereszt, pálmaág, ötcsillagos dicsfény.

KÁLVÁRIA, SZENT ANNA KÁPOLNA ÉS HARANGTORONY

(Nézsa, Temető)

Építtette Szirmay Apollónia 1826-ban. Szabadonálló, kör alaprajzú épület. Belsejében Szent Anna-kápolna, melynek szegmensíves záródású ajtónyílását két, oszlopszékről emelkedő toszkán oszlop fogja közre; fölöttük íves timpanon, benne felirat: „ JÖJJETEK HOZZÁM MINNYÁJAN / AKIK MUNKÁLKOTTOK ÉS TERHELVE VAGYTOK / ÉS ÉN MEG NYUGOTLAK TITEKET / ANNO 1826”. Kétoldalt félkörablakok. Az épület terasznak kiképzett tetejére kétoldalt lépcsők visznek fel, a lépcsők és a terasz is kőmellvédes: zömök pillérek közötti mellvédszakaszok, kiemelkedő tükrökkel díszítve. A teraszon Mária és Szent János evangélista kőszobra. A feszület fából, rajta pléhlemezből kivágott, festet korpusz.

A harangtorony szabadon álló, négyzetes alaprajzú, kétszintes épület, törtvonalú gúlatetővel, palafedéssel, tetején vaskereszt. Lábazat és egyrészes párkány fut rajta körbe, a falmezők szintenként vakolatkeretben, a nyílások ugyancsak vakolatkeretesek. Az alsó szint oldalain különböző nyílások: az egyiken szegmensíves záródású ajtó, az ezzel átellenesen fekvő ovális alakú ablak. A felső szint mindegyik oldalát félköríves záródású, záróköves ablak töri át.

VÉDETT UTCAKÉP

(Táncsics utca):

Az épületek mérete, beépítése, tetőformája szépen igazodik, csak részleteiben vannak változások, ami nem zavaróak.

ALKOTMÁNY U. 31.

melléképület:

Kora kb 100-150 év
Anyagok: alap vlsz terméskő, fal, vályogtégla,
Oromfal: vesszőfonatos vályogtapasztott (ez a védettségre való javaslat oka), tetőszerkezet, födém: födémmel egybe épített üres fedélszék, héjazat: hornyolt cserép, vakolat vályogtapasztás.

CSŐVÁRI U. 5.

polgári jellegű épület a postával szemben
Kora kb 80 év
Anyagok: alap vlsz terméskő, fal: tégla, födém: fafödém, esetleg vasbeton, tetőszerkezet: torokgerendás fedélszék, tető: kontyolt nyeregidomú tető oromfal nélkül, héjazat: hornyolt cserép, vakolat: sárga kőporozás. A nyílászárók kapcsolt gerébtokosak, eredetiek.

KOSSUTH U. 11.

utcára merőleges gerincű tornácos ház
Kora kb 90-120 év
Anyagok: alap vlsz terméskő, fal: tégla, oromfal: tégla, födém: felülről borított fafödém, tetőszerkezet: födémmel egyben épített üres fedélszék, héjazat: hornyolt cserép, vakolat meszes vakolat, utca felé átépült homlokzat (nem eredeti), a tornácoszlopok fa szerkezetűek. Ahhoz képest, hogy a utcai homlokzat átépült szépen őrzi eredeti formáját a ház, ez a védettségre való javaslat oka. Az épület konyhájában sajátosan értékes mini kancsó gyűjtemény van.

KOSSUTH U. 7.

utcára merőleges gerincű tornácos ház
Kora kb 100-130 év
Anyagok: alap vlsz terméskő, fal: tégla, oromfal: tégla, födém: felülről borított fafödém, tetőszerkezet: födémmel egyben épített üres fedélszék, héjazat: hornyolt cserép, vakolat meszes vakolat, utca felé átépült homlokzat (nem eredeti), a tornácoszlopok mészhomoktégla anyagúak.
Az utcai homlokzat átépült, de az átépítés igényes és minőségi korrajz, szépen őrzi eredeti formáját a ház, ez a védettségre való javaslat oka.

KIS U. 1.

Látszótégla oromfalas, tornácos paraszthá̧z
Az utcai homlokzat városi polgáriasodás mintáit utánzó épület, eredetileg feltehetően nem így nézett ki
Kora kb 100-120 év
Anyagok: alap vlsz terméskő, fal: tégla, födém: fafödém, tetőszerkezet: födémmel egybe épített fedélszék, tető: nyeregidomú tető, oromfallal, héjazat: hornyolt cserép,
Ablakok külső falsíkra helyezett T osztású pallótokos ablakok,
Szépen őrzi eredeti formáját az épület.
nem hatnak idegenül a háztól.

KOSSUTH U. 9.

utcára merőleges gerincű tornácos ház
Kora kb 90-120 év
Anyagok: alap vlsz terméskő, fal: tégla, oromfal: tégla födém: felülről borított fafödém, tetőszerkezet: födémmel egyben épített üres fedélszék, héjazat: hornyolt cserép, vakolat meszes vakolat, utca felé kőporos kapart vakolat (nem eredeti), a tornácoszlopok tégla szerkezetűek.
Ahhoz képest, hogy a utcai homlokzat kissé átépült szépen őrzi eredeti formáját a ház, ez a védettségre való javaslat oka. A kerítés is védendő, de a kapu hagyományos fa szerkezetűre és a többi fa felülettel megegyező színűre cserélendő. Jellemző oromfali díszítés a Mária a kis Jézussal.

KOSSUTH U. 38.

oromfalas, tornácos paraszthá̧z
Az utcai homlokzat díszesebb, tagoltabb, sárgára meszelt
Kora kb 120-140 év
Anyagok: alap vlsz terméskő, fal: tégla, vályogtégla, födém: borított fafödém, tetőszerkezet: födémmel egybe épített fedélszék, tető: nyeregidomú tető, oromfallal, héjazat: hornyolt cserép. Ablakok külső falsíkra helyezett pallótokos ablakok,
Szépen őrzi eredeti formáját az épület, az első olyan, amivel nem szükséges mit tenni, mert úgy jó ahogy van, a kerítés és kapu is védendő a jelenlegi formájában.

KOSSUTH U. 49.

oromfalas, téglaoszlopos tornácos paraszthá̧z
Az utcai homlokzat díszesebb, tagoltabb, sárgára meszelt
Kora kb 100-120 év
Anyagok: alap vlsz terméskő, fal: tégla, vályogtégla, födém: borított fafödém, tetőszerkezet: födémmel egybe épített fedélszék, tető: nyeregidomú tető, oromfallal, héjazat: hornyolt cserép. Ablakok a tornác elején lévő kivételével már nem eredetiek, de hangulatában illenek a házhoz, nem hatnak idegenül. A gázvezeték nagyon esetleges és lehetetlen helyen van a homlokzaton azt át kellene helyezni, kevésbé feltűnő módon, és helyre. A kapuzat a házhoz képest igénytelen ezt hagyományos szerkezetűre cserélni kellene. A parabolaantenna homlokzati falon való elhelyezése kerülendő.

PETŐFI U. 27

utcára merőleges gerincű tornác nélküli ház
Kora kb 110-130 év
Anyagok: alap vlsz terméskő, fal: vályotégla, oromfal: vályogtégla, födém: felülről borított fafödém, tetőszerkezet: födémmel egyben épített üres fedélszék, héjazat: hornyolt cserép, vakolat meszes vakolat, utca homlokzaton a sárga kőporozás nem eredeti, az udvar felé a tornác helyének irányában az eresz nagy kiülésű, a tornác funkcióját pótolja a szegényes lehetőségekhez mérten. Szépen őrzi eredeti formáját a ház, ez a védettségre való javaslat oka. A kerítés is védendő, de a kapu hagyományos fa kapura cserélendő, felújítás során javasolt az utcai homlokzat meszes vakolattal történő visszaépítésére, fehér meszeléssel. javasolt.

TÁJI ÖRÖKSÉGÜNK

Nézsa mind domborzati viszonyait, mind természeti és épített értékeit tekintve sokszínű település. A kisebb-nagyobb hegyekkel és völgyekkel tarkított táj nem meglepő, hogy a tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek közé tartozik. Az eltérő domborzatú és magasságú tájrészletek különböző tájhasználati módokra adott és ad ma is lehetőséget, melyek tovább színesítik a táj arculatát. A történeti település mag jellemzően a patakok mentén alakult ki, ahol a Sinkár-patak mellégágai hálózzák be a település belterületét. A tájképet jelentősen meghatározó hegyvonulatok közé tartozik a település ÉNy-i felében magasodó Kőhegy, a DK-re húzódó Hegyes domb, a D-en kiemelkedő Vashegy és a belterülettől DNy-i irányban található Meszes hegyek.

EGYEDI TÁJI- ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

EZERSZIGET HORGÁSZTÓ

Külterületen, a Vas-hegyet borító erdőségek lábánál fekszik az Ezersziget Horgásztó. A tó a Cserhát-hegységben, a település határában, a belterülettől délre található. A tó meghatározó eleme a tájnak összefüggő, nagy vízfelületével, amely pozitív hatással van a terület mikroklímájára és számos állatfajnak ad búvó-, illetve élőhelyet, valamint táplálékforrást. A tó tengerszint feletti magassága 260 méter, átlagos mélysége pedig 1,8 méter. A horgásztavat főként szántók, kaszálók és erdőterületek veszik közre. Nagyrészt egybefüggő vízfelszínét szigetek tarkítják és teszik változatossabbá.

(forrás:http://ezerszigetto.hu/A-horgaszto)

Nézsa

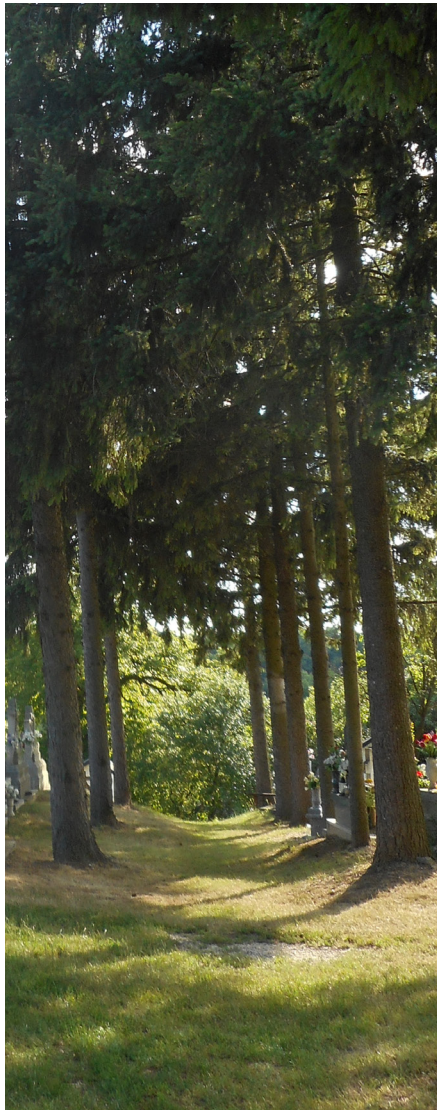

KATOLIKUS TEMETŐ ÉS KÁLVÁRIA

A községi temető a település belterületének északi határában található. Megközelítése a Kossuth útról a keresztúton felsétálva, vagy a Kossuth útról elágazva a főbejáraton keresztül lehetséges. A tetemtő területén még fellelhető az egykori gótikus templom, amely faragott kövekből épült. A hagyomány szerint pálos-rendi szerzetesek monostora volt – ez a török idők alatt a faluval együtt elpusztult. A temető növényállományát döntően örökzöldek és kisebb arányban gyümölcsfák, illetve egyéb lombhullató fajok – mint például a mezei juhar (Acer campestre) – alkotják. Mind a temető idős növényállománya, mind a felvezető kálvária meghatározó településképi elemek, hiszen Nézsa lakott területeiről mindenhonnan jól láthatóak.

REVICZKY-KASTÉLYPARK

A napjainkban általános iskolaként működő Reviczky-kastély parkját helyi jelentőségű védett természeti területként, illetve műemléki környezetként tartják nyilván. A megközelítőleg 6 hektár alapterületű kastélypark védettségének fő oka a meglévő értékes növényállomány védelmének biztosítása. A park területén fellelhető fafajok közé tartozik a vérbükk (Fagus sylvatica ´Purpurea´), a vénic szil (Ulmus laevis), a bibircses nyír (Betula pendula), az ezüst hárs (Tilia tomentosa), a nyugati platán (Platanus occidentalis), a kocsányos tölgy (Quercus robur) és a szomorú fűz (Salix sepulcralis). A fennmaradt idős fák a régi idők gondos parklétesítésének emlékét őrzik. A park területének csökkenése és a különböző használatokból eredő káros hatások miatt az utóbbi évtizedekben végzett telepítések nem voltak sikeresek. Ennek ellenére a még meglévő idős faegyedek alapul szolgálhatnak egy tervszerű parkfelújításhoz. A park része továbbá egy mederrendszer, ami jelenleg nem rendezett, azonban felújításával látványos és esztétikailag értéknövelő szerepe lenne a park számára. Egykor egy kis tó is tartozott a területhez, melynek partján üvegházakban növény-nemesítéssel és szaporítással foglalkoztak. A park jól körüljárható, íves vonalvezetésű út tárja fel a sűrűn telepített értékes növényfajok között. Az útvonal ugyan fellelhető és java részt jól járható, azonban ennek felújítása és hangsúlyosabbá tétele is hozzájárulna a kastélypark értékének növeléséhez.

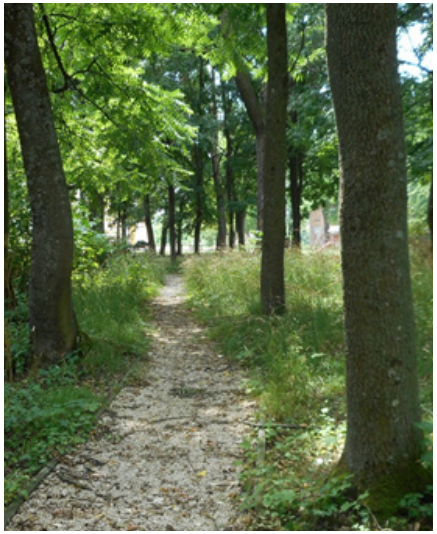

HŐSÖK PARKJA

A Szondy és a Dózsa György út keresztezésében, a Reviczky-kastéllyal szemben lévő téren több, történelmi jelentőségű emlékmű is található. Többek között itt helyezkedik el a Hősök szobra, amely az I. világháború hősi halottainak állít emléket. A négy égtáj felé forduló emlékművet 1926-ban avatta fel a település lakossága. Később a II. világháború nézsai hősi halottainak neve is felkerült az emlékműre.

A téren határozott, ám egyszerű vonalvezetésű, térkövezett út vezet keresztül. Az emlékművek többsége jól körüljárható. A park funkcióját tekintve főként emlékpark jellegű. Növényalkalmazásában leginkább a különböző fafajok dominálnak, virágkiültetés a régi nagy Magyarországot szimbolizáló rózsaágyások tekintetében jelenik meg. Fő fafajok a nagylevelű hárs (Tilia platyphyllos), a török mogyoró (Corylus colurna), a hamisciprus (Chamaecyparis sp.), a korai juhar (Acer platanoides) és az I. világháborús emlékmű mögött térfalat képző nyárfasor (Populus sp). A téren megtalálható további növényfajok az orgona (Syringa vulgaris) és a tamariska (Tamarix tetrandra).

A téren elhelyezésre került egy 1956-os emlékkő is, melyet 2006 körül adományokból állíttatott fel a település önkormányzata. Az emlékkő mellett egy zászlópark is kialakítása került, ennek környezetében díszes virágkiültetés szimbolizálja az egykori nagy Magyarország területét. A felsoroltak mellett itt kapott helyett az 1948-at idéző kopjafa emlékmű is, amivel a 48-as szabadságharc hősi halottaira emlékeznek meg.

NEPOMUKI SZENT JÁNOS SZOBROK ÉS A CSERESI-KERESZT

Nézsa községben két Nepomuki Szent János szobor is található. Nepomuki Szt. Jánost a hidak szentjeként és a gyónási titok vértanújaként tartják számon. Az egyik szobor a Római Katolikus templom kertjében található, amely 1820 körül, klasszicista stílusban épült. Kő lábazaton nyugszik, melynek magassága 1,5 méter. Maga a szobor 1,6 méter magas, anyaga mészkő. A másik szobor a község határában, külterületen a 099/27 hrsz-ú telken helyezkedik el, melyet a helyiek csak „Szentjánoska" néven emlegetnek.

Az Alsópetény, Keszeg, Nézsa útelágazásnál egy fa kereszt található, amely a Cseresi-kereszt nevet viseli. A keresztet 1938-ban a XXXIV. Eucharisztikus Szentév tiszteletére állított Laluja József és felesége. Fennállása során megélte a háborút, azonban állapota jelentősen leromlott az idők során. Felújítását többek összefogásával vitték véghez, így mára ismét jó állapotnak örvend. A kereszt egykor zarándokhelyül is szolgált, melyet a Keresztjáró Napokon vagy egyéb ünnepeken látogattak meg. Karbantartott, rendezett állapota a környékbeli gondos emberek munkájának köszönhető.

4

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Belterületi Karakterek

- Falusias
- Kertvárosias
- Gazdasági
- Nagyléptékű beépítés

Külterületi Karakter

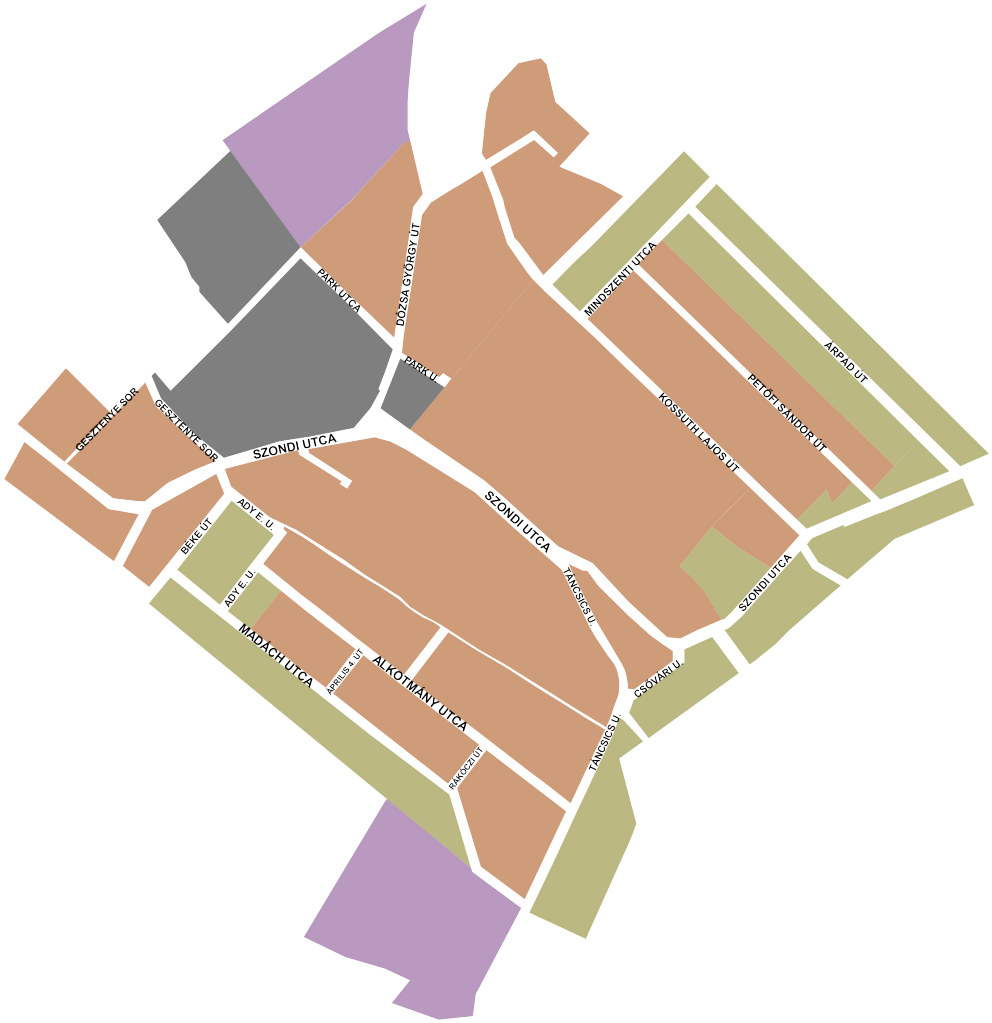

FALUSIAS KARAKTER

Az eredetileg egyutcás falu főutcája - a Szondy út - az utcára merőleges hosszútelkek sorát fűzi föl, melyekre a struktúrához igazodva egytraktusos népi hosszúházak épültek. A másik jellemző lakóháztípus a sátortetős kockaház. Nézsa lakóházainak több mint 90%-a homlokfallal fordul az utca felé, ami azt jelenti, hogy a homlokfalon szinte kivétel nélkül két egyforma álló ablak van, melyek a ház „szemei", következésképp ez az utcai homlokzat a ház arca. A ház antropomorf jellege miatt asszociációs párhuzam alakul ki az emberi arc és a ház homlokfala között. Ennek lassan ezer éves hagyománya van, mely eléggé a génjeinkbe ivódott. Elég, ha csak arra gondolunk, hogy egy óvodás fejből rajzolt háza is kb. így néz ki. A falusi ház hagyománykövető, inkább választja a régi bevált megoldásokat, mint a kísérletező újat, ahol leginkább megfeneklik a bizonytalan és kellően át nem gondolt technikai, szerkezeti és stílusbeli „megoldások" zátonyain. Az újonnan épülő háznak attól függetlenül is bizonyos mértékig követnie kell a hagyományt, hogy a falusi életmód már mást jelent, mint 100 évvel ezelőtt. Ezek a falusi házak emberléptékűek, se nem nagyok se nem kicsik, akkorák amekkoráknak lenniük kell. Ezek a házak a szükség diktálta logika mentén, a legjobb módon alkalmazkodtak a telekhez a környezethez és a domborzati adottságokhoz, a szigorú hagyományőrzés szabályai szerint. Hibázni luxusnak számított. Ha csak ezt a három szempontot vesszük át eleinktől, már nem fogunk nagyot hibázni, ezért van szükség arra, hogy egy új épület esetén a HELY fizikai és szellemi adottságaiból induljunk ki.

KERTVÁROSIAS KARAKTER

Az újabb kori utcák kiszabályozása, és telekosztása révén falusias jellegű beépítések mellett a mai életformát kiszolgáló „korszerű” és divatos kertvárosias épülettípusok is megjelentek, nagyobb tömegű, többszintes családi házakkal. Egyes utcákban, utcaszakaszokon a beépítések egymáshoz illeszkedően, hasonló stílusban, hasonló tetőformával és tetőfedési anyaggal, színben harmonizáló homlokzattal, míg másutt nagyon eltérően, más tetőfedéssel, más épülettömeggel és nyílásosztással, eltérő kerítéssel épültek. Ezen a területen a lakóingatlanok között a földszintes, földszint + tetőtér, illetve 2 szintes épületek vegyesen fordulnak elő. A fellelhető tetőidomok is széles skálán mozognak, az egyszerű nyeregtetőtől a sátortetőn át a bonyolultabb tetőformákig.

GAZDASÁGI KARAKTER

Nézsa gazdasági területe a faluközpontot szegélyező Park utca végén alakult ki, jellemzően a hűtőház épületeivel. A területen megtalálhatóak a jellegzetes nagy méretű gazdasági csarnoképületek és a családi ház jellegű irodaépületek, melyek így vegyes utcaképet adnak.
A belterület déli részén kijelölt gazdasági terület jelenleg még nem épült be.
Mindkét területen az épületek körüli fásításnak és az épületszínezésnek kiemelt a szerepe.

NAGYLÉPTÉKŰ BEÉPÍTÉS

A településközpontban lévő, jellemzően közösségi, szolgáltató létesítmények területe. Itt található a polgármesteri hivatalnak, élelmiszer áruháznak, és a presszónak helyet adó épület, a kastély épületei, valamint a művelődési ház csarnoka.
Az épületek funkcióban és megjelenésben is igen eltérőek, található köztük műemlék, és megújításra szoruló épület is, viszont központi elhelyezkedésük, funkciójuk, és - a lakóépületekhez viszonyított - monumentalitásuk miatt kiemelkedő fontosságúak Nézsa arculata szempontjából is.
A kastély - még meg nem újított - épületeinek örökségvédelmi szempontok alapján történő felújítása, a különösebb építészeti értéket nem képviselő épületeknek pedig a műemlékek uralta településközponti arculatba való beillesztése szükséges.

KÜLTERÜLET

A külterületeken főként a mezőgazdasági tájhasznosítás dominál, melyeket néhol legelők váltanak fel. A magasabb fekvésű, déli kitettségű hegyvonulatokon egykor a szőlőtermesztés volt a fő művelési ág, mára azonban csak helyenként maradtak meg a szőlőtermesztés hagyományait őrző parcellák. Nézsa külterületének változatosságából eredően több különböző karakterű terület határolható le. A település mozaikosságát ezeknek az eltérő karakterű területeknek a váltakozása adja, melyek lehatárolását a jobb oldali ábra mutatja be. Az ábra szerint 5 különböző tájkarakter került meghatározásra. **Az ´A´ jelű terület magát a belterületet jelöli.** A belterületet zöldfelületi szempontból meghatározó elemek a már korábban említett katolikus temető és a Reviczky-kastélypark jelentős faállománya, melyek a település számos pontjáról megmutatkoznak. **A ´B´ jelű terület a** lakóterületeket övező **dombháti kisparcellás mezőgazdasági területeket jelöli** (lásd: alábbi fotó). A kisparcellás jelleg megőrzése javasolt, mely mozaikosságával biztosítja a biodiverzitás megőrzését. A település jelentős része tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek közé tartozik, kivéve Nézsa belterületét, illetve bizonyos É-ra és Ny-ra fekvő területeket.

A tájképvédelmi szepmpontból kiemelten kezelendő területek településképi szempontból szintén meghatározóak, így azok megőrzése és védelme fontos feladat. Ezen területek megfelelő tájhasznosításának meghatározása és a használatok, illetve épített elemek tervezésének korlátozása nagy figyelmet érdemel. A következő területek szinte egésze az imént említett kiemelt területek közé tartoznak. **´C´ betűvel a mozaikos erdő-, gyep-, szántó-, illetve vízgazdálkodású hegyhát/dombháti területek kerültek jelölésre** (lásd: alábbi fotó). Ezeken a részeken megfigyelhető a spontán cserjésedés, melynek folyamatos visszaszorítása javasolt a gyep- és legelőgazdálkodás megőrzése érdekében. A vízpartok mentén a puhafás ligeterdők és az ezekhez kapcsolódó vizes élőhelyek fenntartása és megőrzése kiemelt feladat. **A ´D´ betűvel jelölt a lejtős, változatos domborzatú, nagytáblás monokultúrás mezőgazdasági területek** (lásd: jobb alsó fotó). A monokultúrával szemben a kistáblás művelési ág előnyben részesítése és a parcellák mezővédő fásítása javasolt. A védőfásítás és mezsgyék kialakítása az élővilág szempontjából is rendkívül fontos, hiszen elő- és búvóhelyül szolgál számos állatfaj számára. Végül az **´E´ betűvel jelölt lehatárolások az egybefüggő hegyvidéki erdőterületeket foglalják magukba** (lásd: jobb felső fotó). Az erdőterületek körülbelül 90 %-a erdészeti üzemtervezett erdőként van nyilvántartva, melyeknek több, mint a 3/4 része gazdasági és kevesebb, mint 1/4-e védelmi rendeltetésű. Az erdőgazdálkodás során az őshonos lombhullató és vegyes korösszetételű fajok alkalmazása javasolt - ilyenek például a csertölgy (Quercus cerris), a kocsányos tölgy (Quercus robur), korai juhar (Acer platanoides), vadalma (Malus sylvestris), vadkörte (Pyrus pyraster), lisztes berkenye (Sorbus aria) stb. Fakitermelés tekintetében a szálaló termelési forma előtérbe helyezendő.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

TEREPALAKÍTÁS

Nézsa a Cserhát dombjai között fekszik, így akadnak olyan telkek, amelyek erős lejtéssel rendelkeznek. A helyi építészeti hagyományoknak megfelelően az épületeket nem vágják be a terepbe és nem helyezik feltöltésre, ha viszont van, természetes tereplépcső azt ügyesen kihasználják pl. különálló pince elhelyezésére. Amennyiben lejtős terepen épül a ház a terep meredekségének függvényében a pince az épület alá is kerülhet. A jövőbeni építkezések során is mintául szolgálhat a meglévő szintkülönbség valamilyen formában való kihasználása.
Általánosságban elmondható, hogy a házak terepre illesztésénél törekedni kell a lehető legkevesebb föld megmozgatására.
Nem elfogadható az épület földbe vájása, az így kialakuló mélyedésben az esővíz összegyűlik, a kert rosszul használható. Nem elfogadható továbbá a ház teljes kiemelése sem, mivel így a ház feltűnő platóra kerül, kiemelkedik szomszédai közül.

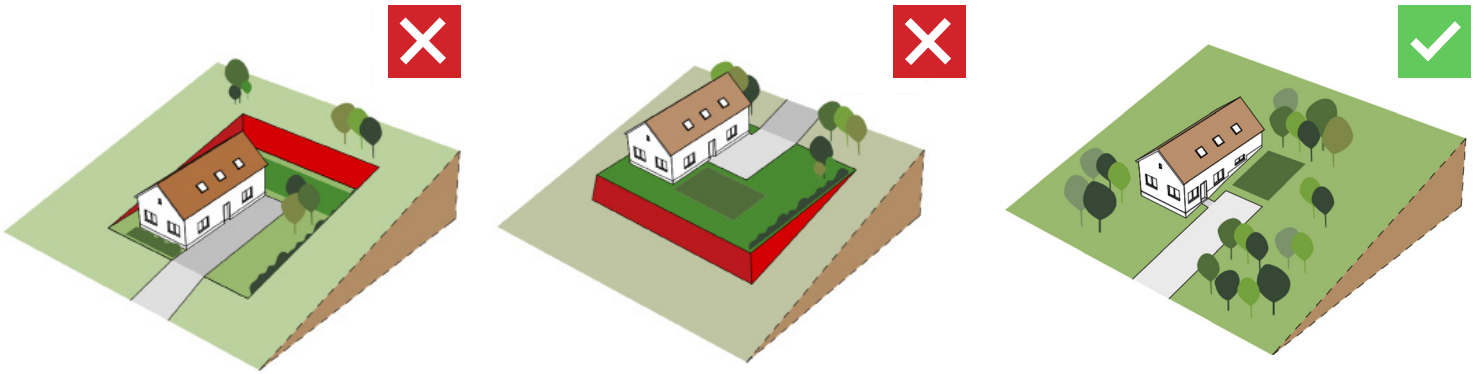

TELEPÍTÉS

Az épületek telken való elhelyezésénél legyen szempont a kialakult állapot, ami általában oldalhatáros beépítést jelent, a házak homlokvonala jó ha egy vonalba esik, mert ez a rendezettséget ad a faluképben. Az épületeket hasonló módon kell elhelyezni, igazodni kell a telekhatárvonalhoz és az ésszerű beépítéshez. Kerüljük a telekhez képesti szabálytalan vagy esetleges telepítést, mert rendezetlenséget eredményez a telek rossz kihasználása mellett. Törekedjünk az egyes épületek tömbben vagy sorolt elhelyezéséhez, a szétszórt elhelyezés se nem hagyománykövető, se nem eredményez jó telekhasználatot.

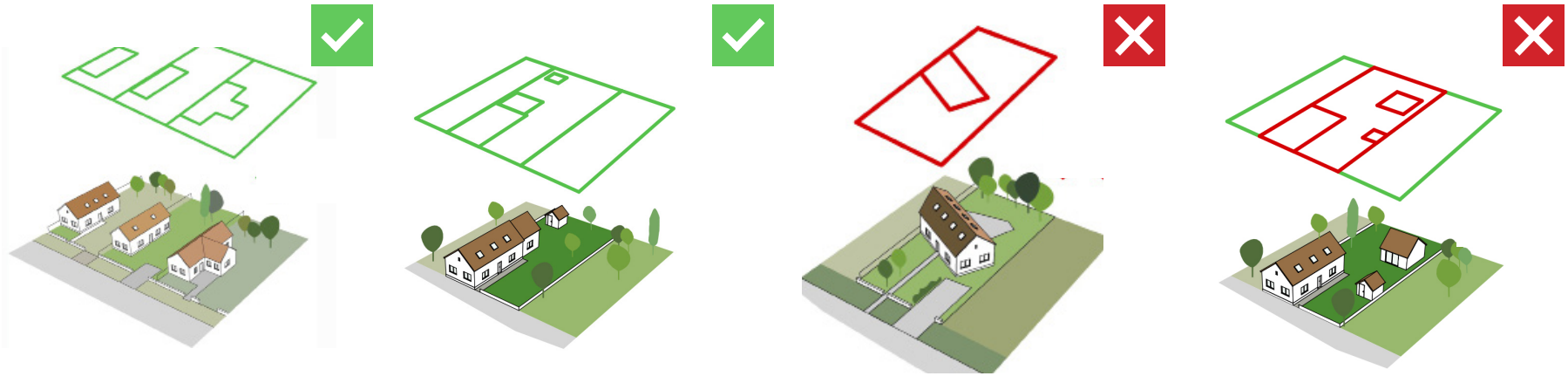

KÖZMŰELHELYEZÉS

Se a régi se az újabb faluképnek nem előnyös a légvezetékek utca feletti szabad vezetése, javasolt a földkábeles közművezetés, hasonló a gázvezetékek utcai homlokzaton történő elhelyezése. Kerülendő, mert sokat ront a homlokzat képén.

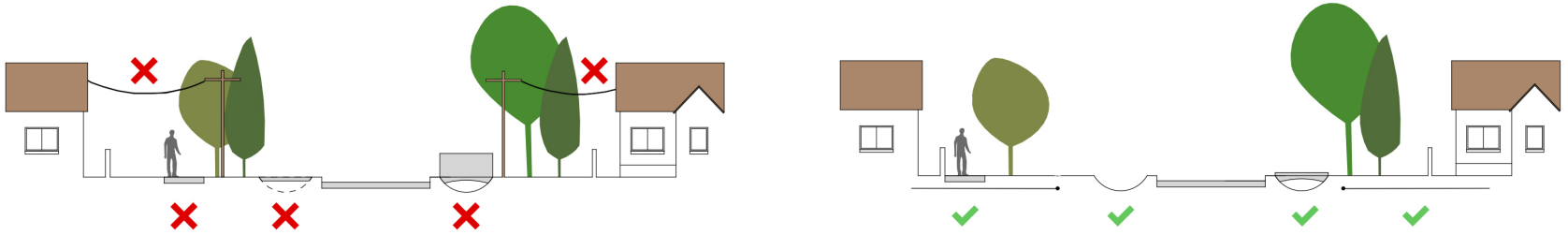

HOMLOKZATKÉPZÉS

A házak zöme nógrádi háztípus ami azt jelenti hogy az utcai homlokzati fal felett tetőszoknyan (alsó tetőkonty) van, afelett a tető ismét oromfalasodik, jellemzően deszkaoromzattal, ahol gyakran kereszt, virágmotívum (tulipán) ill. az építtetők monogramja és az építés évszáma van felvésve. Ritkábban olyan is előfordul, hogy az utca felé előtornác van, ez tipikus nógrádi stílus és megoldás. Nézsán a hagyományos falusi házaknál kedvelt megoldás a homlokzatok vakolása legfőképp fehér, törtfehér, világos árnyalatokkal, melyek tisztaságot és egységes képet sugallnak a járókelők felé. Az oromfalak túlnyúlásánál alkalmazott téglafelületek és a homlokzatok együttes alkalmazása, különböző anyagok megfelelő mértékben való társítása szép homlokzatot képez, mely erősíti az egységes karakterű településkép kibontakozását.
Homlokzatok megkomponálásakor kerüljük a nyílászárók körüli kő és egyéb ragasztott felületeket. Lábazatok esetében is vagy vakolt vagy rakott kő lábazatot alkalmazzunk.

RÉSZLETEK

Az épületek homlokzatára szerelt bárminemű vezeték, villanyóra, gázóra, közmű csatlakozás helyét – a kezelhetőség biztosításával – az épületek falsíkjába történő süllyesztéssel, illetve a vezetékek, a szerelvények, a csatlakozó dobozok esztétikus takarásával, lefedésével kell megoldani. A kapcsolószekrények és a dobozok formáját, színét, helyét az épület stílusához, a homlokzat színéhez igazodva kell kiválasztani.
Parabolaantenna a homlokzaton nem, de épületek tetőzetén – a közterületről nem látható módon – elhelyezhető.

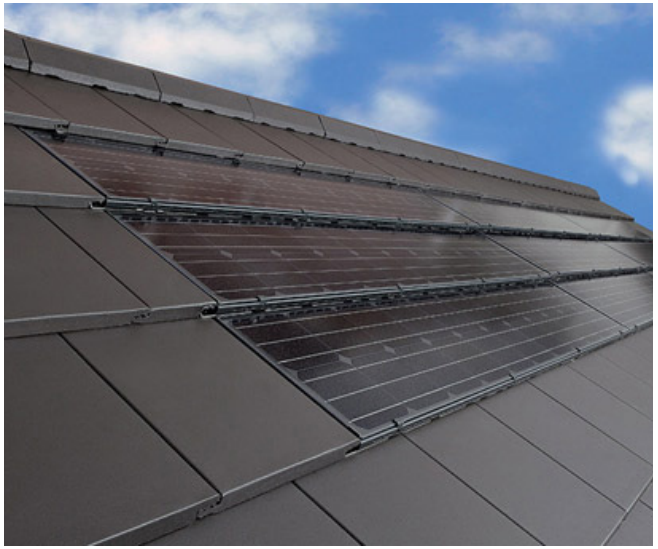

NAPKOLLEKTOROK, KLÍMÁK, ANTENNÁK

Napkollektorok, klímák, antennák esetében válasszuk a tetőre szerelt változatokat és lehetőség szerint kerüljük az utca felőli homlokzatra helyezésüket.

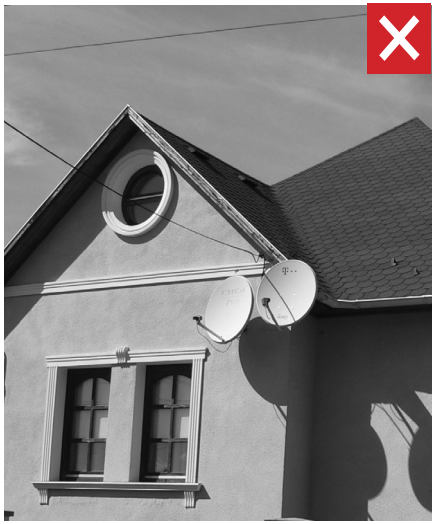

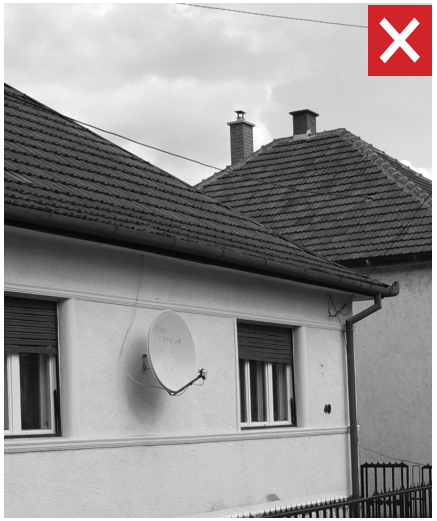

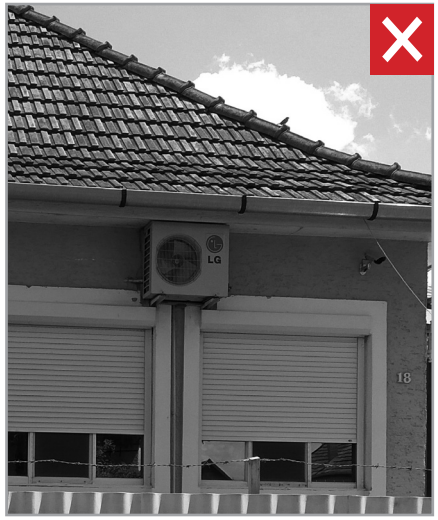

TORNÁCOK, ELŐTETŐK

A tornác népi építészetünkben gyakran alkalmazott átmeneti tér, ahol a szabadban lehetünk és közben védettséget élvezünk az eső, szél és napsütés ellen. Kiváló helyszín lehet kikapcsolódásra, munkavégzésre, vagy raktározásra is.

A tornácok jellemzően kétféle módon épültek. A módosabb változat esetében végig minden oszlop téglapilléres, mely mészhomok esetében nem került levakolásra.

A másik változat szerényebb, csak az utcai pillér tégla, a tornác többi oszlopa már fa anyagú.

Mindkét verzió alkalmazható új tornác építése esetén, de az első, utcafronti oszlop legyen mindig épített.

Tornácoknál, előtetőknél műanyag/eternit hullámlemez és üveg használatát nem javasoljuk. Ezek az anyagok nem illeszkednek jól a falazott szerkezetű házakhoz, valamint csúnyán öregszenek. Felületükön könnyen meglátszik a kosz, így gyakori tisztítást igényelnek.

A tornácok beépítését nem javasoljuk.

A homlokzatokat ne zsúfoljuk tele előtetővel, erkéllyel.

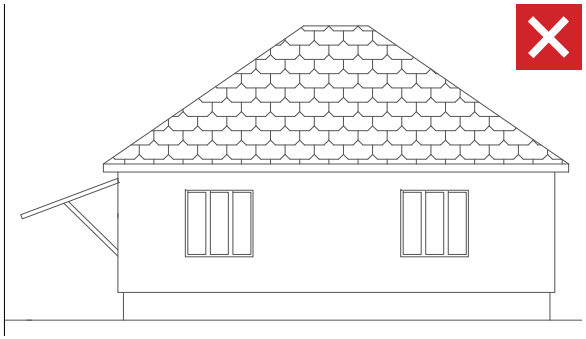

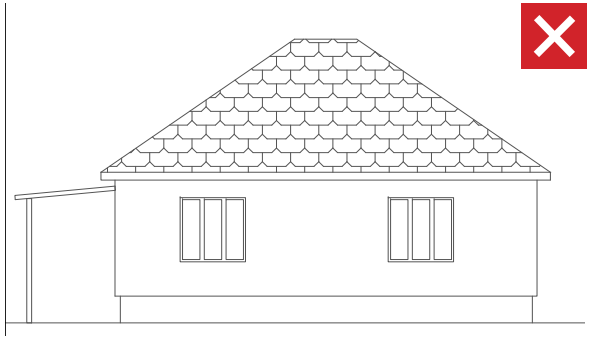

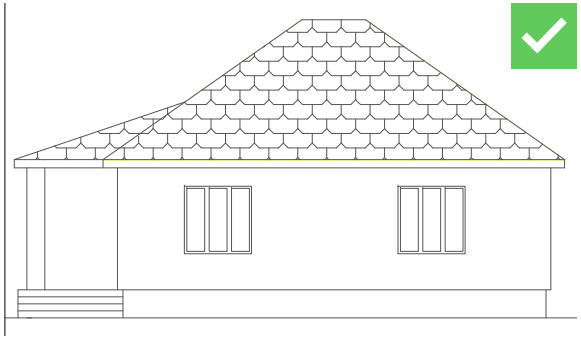

TORNÁCOK, ELŐTETŐK KIALAKÍTÁSI SZEMPONTJAINAK ÖSSZEFOGLALÁSA:

- **VÉKONY, RITKA, VAS, PILLÉREK, OSZLOPOK KERÜLENDŐK**
- **TÖREKEDJÜNK A FALAZOTT, VAKOLT TARTÓOSZLOPOK HASZNÁLATÁRA**
- **TORNÁC ÉS ELŐTETŐ FEDÉSE A FŐÉPÜLETTEL ANYAGBAN ÉS SZÍNBEN EGYEZŐ LEGYEN**
- **KERÜLJÜK A TORNÁC BEÜVEGEZÉSÉT ÉS BEÉPÍTÉSÉT**
- **UTCAI HOMLOKZATON KERÜLJÜK A HOSSZAN KINYÚLÓ ELŐTETŐK ALKALMAZÁSÁT**
- **A HOMLOKZATOKAT NE ZSÚFOLJUK TELE ELŐTETŐVEL, ERKÉLLYEL**
- **AZ ELŐTETŐK, TORNÁCOK SZERVES KAPCSOLATOT ALKOSSANAK AZ ÉPÜLETTEL, NE LEGYEN ESETLEGES A KAPCSOLAT**

TETŐHAJLÁSSZÖG

A falusias karakterű településrészen lévő házak fő tetőidomának tetőhajlásszöge azonos, így alakultak ki a jellegzetes utcaképek a hosszú házak homlokzataival. A falusias karakter területén lakóépület kizárólag magastetővel épüljön, melynek hajlásszöge 35-45° közötti legyen. Alkalmazkodjon a két szomszédos házhoz mintegy átlagot képezve közöttük, ezzel a tetők egyenletes és azonos lejtést képeznek, a változás alig észrevehető, ami az egységesség felé mutat. Anyaga cserép, kertvárosban cserép és betoncserép, a tetősíkablak lehetőleg héjazatba süllyesztett keretű, és azzal azonos színű legyen. Napelem amennyiben lehetséges az utcától távolabb eső tetőfelületen helyezendő el.

TETŐFORMA

Tördelt tagolt tető nem javasolt, és egy tetőn csak azonos hajlásszög javasolt az egységesség érdekében. A falusias házak tetőformája egyszerű: nyeregtető, kontyolt nyeregtető, ill. palóc kötényes-oromfalas utcai tető és sátortetős kockaházak.

Új házak építésénél nem kívánatos a túl tördelt, sok felületből álló, oromfalak nélküli tetőforma, amely Nézsa hagyományos épületeinél kialakult tetőidomhoz nem illeszkedik. „Manzard-tetős" épület nem építhető a falusias karakterű területeken.

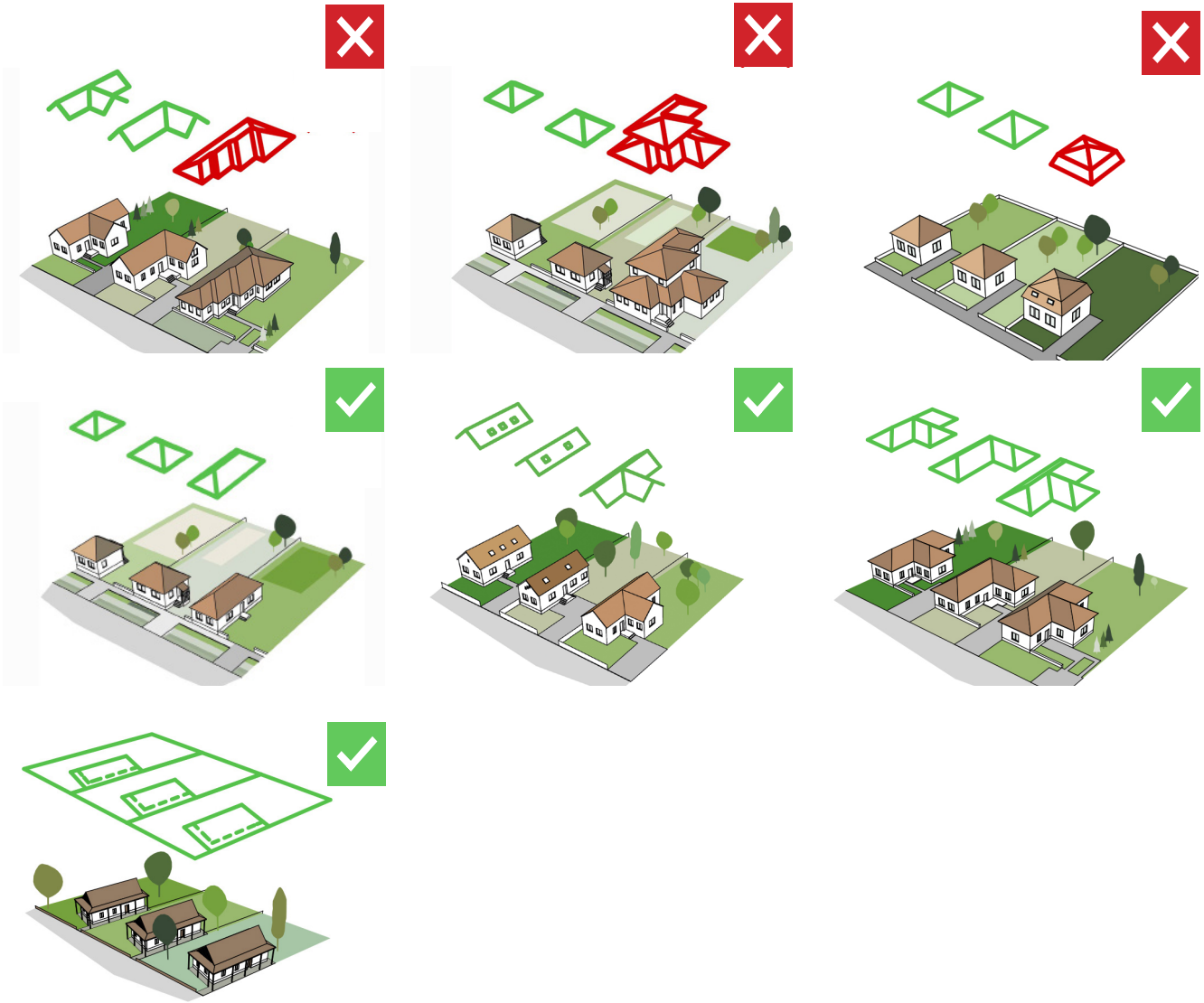

TORNÁCOS HOSSZÚHÁZ BŐVÍTÉS

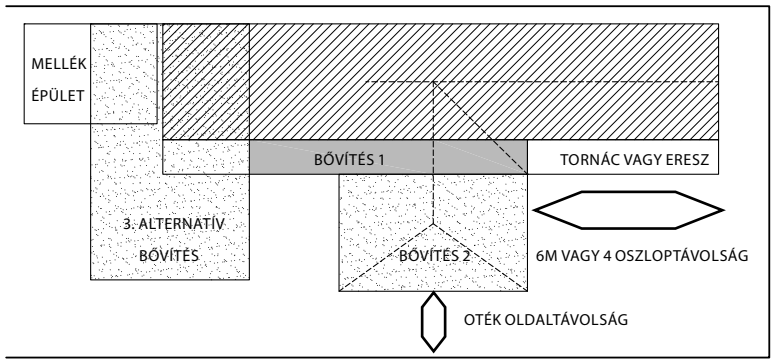

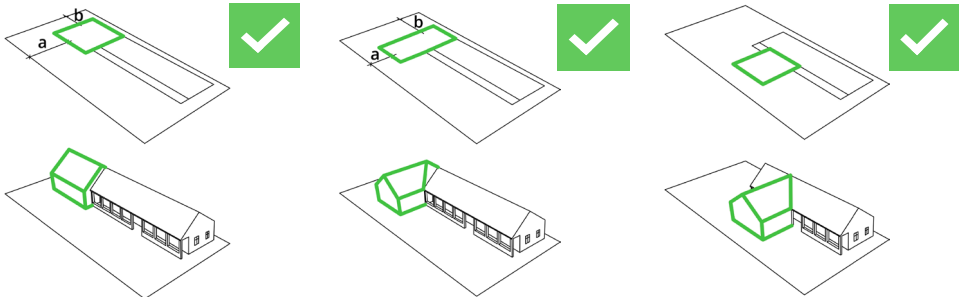

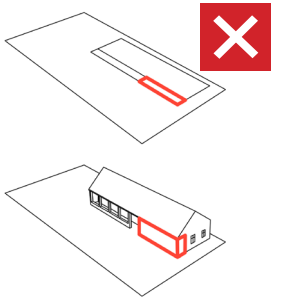

Javasoltan inkább csak földszinten, ha van hátra felé hely akkor folytatólagosan, ha nincs akkor merőleges keresztszárny kialakításával. A lényeg, hogy a bővítés tömegben is kb. azonos magassággal csatlakozzon, ne csak egy lapos hozzátoldás legyen. A terasz mindig egy tömegkapcsolat csatlakozásnál legyen, ahol két tömeg találkozik, ez a közlekedés és a védettség szempontjából is előnyös.

KOCKAHÁZ BŐVÍTÉS

Kockaháznál bővítés esetén hátsó szárny képzése javasolt, ami által L alakú épület képződik, mely aztán oromfalasítható, és jobban illeszkedik majd a hagyományos paraszti lakóházakhoz. Az L alak törésénél adódik a terasz elhelyezésének lehetősége.

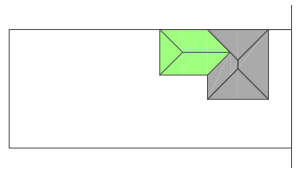

Ha kockaházunk környékén nyeregtetős (oromfalas) parasztházak állnak, idomulhatunk a tetőnk egy részének oromfalassá alakításával. A tető ilyenfajta átalakítása a házat is szebb arányúvá teszi.

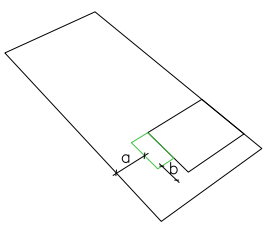

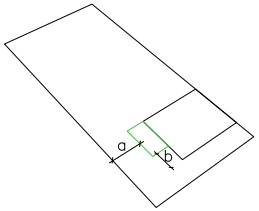

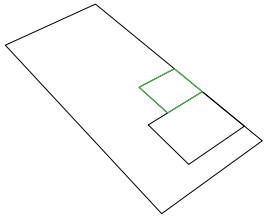

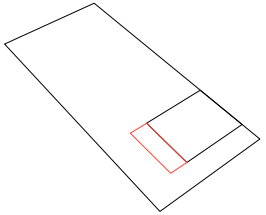

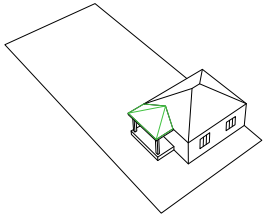

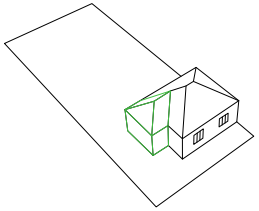

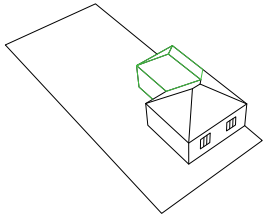

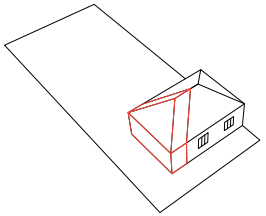

SZÍNEK, ANYAGHASZNÁLAT

A település lakóházain jellemzően valamilyen fehér vagy földszín a meghatározó és követendő, illetve érdemes a meleg földszínek valamelyikének árnyalatára törekedni, pl. okker-sárga, okkerbarna, őszbarna, hamuszürke, agyagsárga, galambszürke, terrakotta, angolvörös, umbra-barna, umbra-zöld, sienna-sárga, sienna-barna, szépia. A színek kiválasztásának legegyszerűbb módja, az őszi falevél felülethez próbálása, főleg fafelület esetében. Ezek a természetben előforduló színek mindig be szoktak válni, mert egymással is harmóniát alkotnak. De tökéletesen megfelelnek a fehéren hagyott falfelületek is.
A terület, illetve területrészek helyi karakterének megőrzése érdekében a környezettől idegen formai, szerkezeti, anyaghasználati, szín megoldások nem alkalmazhatók, nem illenek az utcaképbe. Kerüljük a ragasztott kőfelületeket. Egy homlokzaton nem érdemes két színnél többet használni.

AJÁNLOTT FALBURKOLATOK

CIKLOP

VAKOLAT

KLINKER TÉGLA

FA

MELLŐZENDŐ FALBURKOLATOK

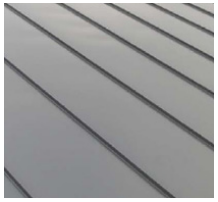

FÉMLEMEZ

BITUMENES ZSINDELY

LÁTSZÓ BETON

MOSOTT KAVICS

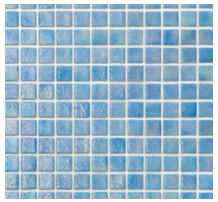

CSEMPE

ZSALUKŐ

RAGASZTOTT KŐ

Tető anyagának javasolt a természetes színű égetett cserép a tájra jellemző formavilágban: hornyolt, hódfarkú hornyolt, és hódfarkú sík kivitelben.
Cserepes lemez hátrányai között szerepel, hogy nem lehet javítani, egy kis részének a javításához is le kell szedni az egészet (szemben a cserepekkel, ahol egy-egy darab is cserélhető).

AJÁNLOTT TETŐFEDÉSEK

EGYENESVÁGÁSÚ KERÁMIA CSERÉP

KERMÁMIA HULLÁMCSERÉP

HORNYOLT KERÁMIA CSERÉP

SÍKPALA

TERMÉSZETESHEZ KÖZELI SZÍNŰ BETONCSERÉP

MELLŐZENDŐ TETŐFEDÉSEK

FÉNYES CSEREPESLEMEZ

HULLÁMPALA

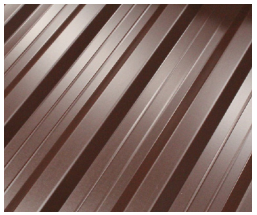

TRAPÉZLEMEZ

BITUMENES ZSINDELY

RIKÍTÓ VAGY MINTÁS BETONCSERÉP

ABLAKOK, AJTÓK, ÁRNYÉKOLÓK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épület tömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy milyen módon tesszük ezt. Nézsára a falusias nyílás kialakítás jellemző: kétszárnyú fa ablak vízszintes osztással, faragott díszítésekkel, legtöbb esetben barna és fehér színekkel, viszont a magasított oromfalak miatt ezen a tájegységen a padlásszellőző nem jellemző.

A kockaházak "kocka" jellege az ablakain is megmutatkozik. Az utcai fronton általában 2 db négyzetes arányú, nagyméretű ablak található, 2-vagy 3-szárnyú kivitelben, sokszor vízszintes osztással is tagolva.
Tartsunk mértéket az ablakok méretével kapcsolatban, és a formájuk is legyen egyszerű. Próbáljunk meg minél több tömör felületet meghagyni, a nagyobb áttöréseket a főbb lakótereknél koncentrálva, nem elfeledve, hogy ne legyen a közterek felől belátás.
Az ablakok kiosztása legyen egyszerű, figyelve a fal súlypontját. A súlyponti tengelyre akkor is figyeljünk, amikor egyéb dolgokat helyezünk el a homlokzaton, pl.: vakolat díszek, padlás bevilágítók. Az ablak vagy épp tengelybe essen, vagy tudatosan legyen attól eltérő helyen. Tengelytől akár a kissé, egyenlő távolságban eltolt nyílások is diszharmonikus hatást kelthetnek.

Az újabb építésű lakóházak esetében is megoldható a hagyományos karakterek továbbörökítése. Mindez megfelelő és korszerű elemek kiválasztásával, mint például zsalugáter vagy spaletta alkalmazásával is elérhető.
A mai, osztás nélküli nagyméretű ablakok alkalmazását kerüljük, ha lehetséges és természetes alapanyagú megoldásokat válasszunk.

A legkedveltebb külső árnyékoló manapság a redőny. Amellett, hogy árnyékol, hőszigetel és növeli az otthona biztonságát is. Nyáron a hideg, télen a meleg megtartásában van fontos szerepe. Válasszunk belső tokos vagy vakolható tokos redőnyt. Külső tokos redőnyt csak abban az esetben válasszunk, ha az nem lép ki a fal síkján kívülre. Ha csak falsíkból kilépő külső tokos redőny férne el, akkor inkább válasszunk zsalugátert.

A tornácos hosszúházak felújításakor az ablakok cseréjénél a következőket tartsuk szemelőtt a hagyományos arculat megőrzése érdekében:

Kockaházak esetén is jó eredményt jelenthet az álló arányú ablakok alkalmazása.

Kockaházak esetén a régi hármasosztású ablakok felújíthatók, cserélhetők az arányok megtartásával. Az osztás nélküli ablakok nem javasoltak.

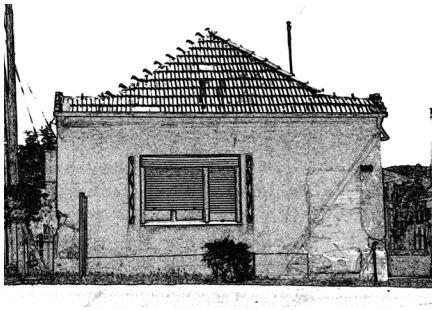

FALUSIAS KARAKTER
HOSSZÚHÁZ

FALUSIAS KARAKTER
KOCKAHÁZ

KERTVÁROSIAS KARAKTER

NEM AJÁNLOTT

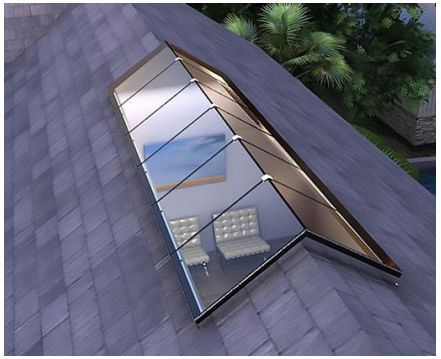

TETŐSÍK ABLAK A GERINCEN

FALSÍKBÓL EMELKEDŐ ABLAK

FALSÍKBÓL EMELKEDŐ ABLAK

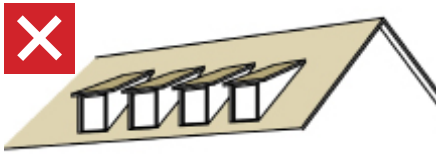

TÚL SOK TETŐKIÁLLÁS

FELTŰNŐ, HARSÁNY
TETŐABLAKOK,
TORONYSZERŰ KIÁLLÁSOK

TETŐSÍK ABLAK

TERASZOS TETŐSÍK ABLAK

FERDE TETŐSÍK ABLAK

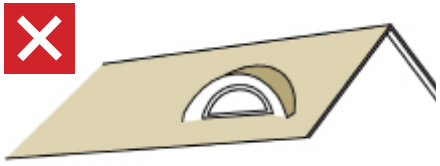

SZEMES TETŐABLAK

GARÁZS ELHELYEZÉS

Fontos, hogy a garázskapuk lehetőleg ne központi helyen legyenek, hanem a ház oldalában, a szemmagasság alatt, a pinceszinten helyezkedjenek el. Hosszúházas beépítés esetén a garázs kerülhet a régi nyárikonyha helyére vagy a lakóépület folytatásában a régi gazdasági épületbe, annak újrahasznosításaként. Előkertben nem javasolt, csak a főépület részeként, vagy keresztszárnyba rejtve, nem javasolt önálló melléképületet elhelyezni.

KERÍTÉSEK

A kerítések szimbolizálják a határt a magán és a közszféra között. Nem csak elválasztanak, hanem védelmet is nyújtanak a telek tulajdonosai számára.
Szerves részét képezik a ház és a kert egységének, ezért kialakításuk során ügyelni kell az anyagok, formák és a színek harmonizálására. Áttörtségük mértékével kontrolálhatjuk, milyen mértékben engedünk betekintést a külvilág számára. A túl tömör, szinte átláthatatlan kerítések azonban nyomasztó hatást keltenek, így azok alkalmazása kerülendő. A terméskő kerítésfal ott ahol ennek már hagyománya van továbbvihető, és elfogadható megoldás. Az intimitás növelése különböző növénytelepítési megoldások alkalmazásával is elérhető.
Az anyagok kiválasztása során használjuk a már meglévő, az épületen is megjelenő burkolatokat és színeket. A kert-, és a gépkocsi kapukat a kerítés anyagából alakítsuk ki. A kapuk megjelenésükben lehetnek hangsúlyosabbak - díszítettek, de ne túl hivalkodóak.

Viszonylag gyakran előfordulnak jelentősen áttört kovácsoltvas vagy egyéb fémszerkezetű kerítésmezők is, melyeknél azonban a tulajdonosok később megpróbálták gátolni a belátást. Az erre a célra alkalmazott acéllemez borításoknak is már kialakult hagyománya van a faluképben. Azonban a hagyományostól eltérő alumínium, vagy bordázott lemezek, gyékény alkalmazása erőteljesen rombolja a településképet.

A következőkben felsoroltak felhívják a figyelmet a településképbe illeszthetőségi szempontokra:

- kerülendő a vízszintes tagolás
- ugyancsak kerülendő a cső vagy henger keresztmetszetű anyagok alkalmazása
- célszerű kerülni a gazdag hagyományostól eltérő motívum rendszert (modern, figurális, stb.)
- kerülendő a hullámlemez (hullámpala), alumínium lemez (festés nélkül) alkalmazása
- kerülendő a huzalos, drótfonatos kerítés
- javasolt a hagyományos kovácsoltvas kerítés, a hagyományoknak megfelelő díszítéssel
- kerülendők az élénk, telített színek
- javasolt egy szín két árnyalatának kombinációja, egyes díszítő elemek világosabb árnyalatú kiemelésével

KERTEK

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ

A kertek átmenetet képeznek a táj és az ember alkotta építmények között, hiszen a kert is mesterségesen alakított, ám elsősorban élő, a természetben is előforduló elemek alkotják. Éppen ezért a kert teremti meg a kapcsolatot a táj és az épületek között. A kert megfelelő kialakításával és a helyesen kiválasztott növények alkalmazásával lehetséges a művi építmények, így házunk sikeres tájba illesztése is. A házhoz tartozó melléképületeket, és a kertben megtalálható egyéb építményeket is úgy kell kialakítani, hogy azok harmonizáljanak a főépülettel, mind anyag- és színhasználatban, illetve a részletek tekintetében is. A melléképületek növénnyel való befuttatása csökkenti azok hangsúlyosságát a főépület javára. A jól megválasztott növényalkalmazás során kiemelhetjük, vagy éppen takarhatjuk az adott elemeket. A tervezésnél, és a növények kiválasztásánál ügyelni kell arra, hogy a kert minden évszakban pompázzon - akár a virágával, termésével vagy a lombjával díszítő növényfajokkal. Az előkert a kert utcáról is jól látható része, így annak kialakítása során más szempontok érvényesülnek. Ebben az esetben dekoratívabb, virágos növények alkalmazása javasolt, melyek az arra járókat is gyönyörködtetik és pozitív érzést keltenek.

Egy igényesen kialakított, ápolt kert - legyen az elő-, oldal-, vagy hátsókert – sokat elárul tulajdonosáról. A településen átutazók által alkotott első benyomás meghatározza az adott településről alkotott képet - ezt a tervezés során mindig tartsuk szem előtt. A hátsókert a legtöbb esetben láthatatlan a külvilág előtt - ez a kert legbensőségesebb része. A falusias településrészeken jellemző, hogy a hátsókert nem elsősorban a pihenést szolgálja, hanem haszonkertként funkcionál. A régi falusias kertek igen meghatározó elemei a tájképnek. A rendezett sorokban és azonos tőtávolságban ültetett gyümölcsfák, illetve haszonkertek, veteményesek növényei jellegzetes hangulatot idéznek - a gazdálkodó életforma jelképei. Régen jellemzően az egész hátsókert veteményesként vagy gyümölcsösként szolgált, ma már bizonyos helyeken egyre inkább eltűnőben vannak.

A gyümölcsös és veteményes mellett fűszerkert is helyet kaphat. Ne féljünk új dolgokkal gazdagítani kertünket, hiszen jól átgondolt tervezés mellett több funkciót is elhelyezhetünk. Az eltérő használatok megfelelő kialakítással és növénycsoportokkal való elválasztásával jól működő egységet kaphatunk.

A legjellegzetesebb falusias területek a Szondy és a Kossuth út között található patak mentén helyezkednek el. Ezekről az utakról többségükben nadrágszíj parcella jellegű, hosszan elnyúló, keskeny telkek nyílnak. Gyümölcsfák közül jellemzően körtével, almával és szilvával találkozhatunk. A kertek zöme rendezett, egységes képet mutat, a gyümölcsfák sora és a veteményesek egymással való váltakozása meghatározó elemei a tájképnek.

KERTVÁROSI TELEPÜLÉSRÉSZ

A kertek képeznek hidat a művi építmények – így az épületek – és a táj között. A kertek tudatos tervezésével és a jól megválasztott növényalkalmazással elérhető a ház és a telek tájbaillesztése. A növényfajok kiválasztásánál helyezzük előtérbe az adott tájra jellemző, honos növényfajokat. A tereprendezés, valamint az építkezés során biztosítani kell a meglévő növényzet – főként az idős és értékes faegyedek – védelmét.

Törekedni kell a kertben lévő épületek és építmények összhangjára – ezt az alkalmazott színek, formák és anyagok segítségével érhetjük el. A kellemetlen látványt nyújtó elemeket, berendezési tárgyakat növényekkel javasolt takarni. A burkolt felületek esetében minél kisebb összefüggő terület kialakítására kell törekedni, hiszen azok gátolják a csapadék talajba történő elszivárgását. Ha szükséges válasszunk tehát vízáteresztő burkolatokat, kerti utak esetében pedig tipegő köveket.

Az átalakuló, kertvárosi területeken már ritkán, vagy egyáltalán nem találkozunk hátsókerti zöldség-, illetve gyümölcstermesztéssel. Ezen kertek elsődleges funkciója már nem a termesztés, hanem a pihenés, a kikapcsolódás és a külvilágból való elvonulás. Ezen kerteknek a növényei már főként csak díszítő értéket képviselnek. Lehetőség szerint ültessünk néhány gyümölcsfát kertünk bizonyos részeibe vagy alakítsunk ki fűszerkertet, ezzel is szinesítve az összképet. A saját termény szüretelése és elfogyasztása mindig kellemes élményt nyújt. A gyümölcsösök és veteményes kertek nemcsak haszonszerzés céljából jelentősek, hanem értékes színfoltjai lehetnek kertünknek. Ne tartson vissza bennünket az új funkciók kialakítása, hiszen egy kertben több is helyet kaphat, melyek megfelelő kialakításával jól működő egységet kapunk. Az eltérő használatú területek kisebb-nagyobb növénycsoportokkal jól elválaszthatók egymástól.

Az előkertekben és a telkek előtti utcafronton előforduló dísznövények közé tartoznak a liliomfélék (pl. Hemerocallis sp.), a különböző rózsafélék (Rosa sp.), a mályvacserje (Hibiscus syriacus), a kökörcsinfélék (Pulsatilla sp.), a körömvirág (Calendula officinalis) stb.

KORTÁRS PÉLDA

Nézsa

3

ÚJ BEÉPÍTÉS ESETÉN

Meglévő épület bővítése ill. beépített telken új épület építésekor figyelembe kell venni a meglévő épületet övező terek használatát, a korban jelentősen eltérő épületek direkt toldása kerülendő, helyette a különálló építés, nyaktagos, ill. egyéb épületszerkezettel való jelképes összekapcsolás a javasolt, pl. pergola.
Tömegképzés: az új épületek általában tagoltságban és méretben ne haladják meg a meglévő épületet különösen abban az esetben, ha a régi épület funkcionálisan dominál.

ANYAGHASZNÁLAT JAVASLAT

Minőségi anyagok használata javasolt, a mai épületek értékét ezek hordozzák a letisztult formavilág mellett. Bármilyen anyag használható a cseréptől a csiszolt kőburkolaton át a fémlemez és színezett üveg felületekig, ha az nagyvonalúságot, semlegességet és toleráns viselkedést sugároz pl. egy kastélyépület tőszomszédságában.

Az újabb épületeknél a meglévő épületek anyaghasználata és színezése kiindulási pont akkor is, ha nem olyan lesz a végén, de ahhoz mindenképpen alkalmazkodni kell. Kerülendő anyagok: hullámpala, bitumenes zsindely, vakolatlan nyers fal felületek.

[4] KORTÁRS PÉLDAAZ ÚJ ÉS RÉGI TALÁLKOZÁSÁRA: MUNKÁCSY HOTEL- BÉKÉSCSABA
Forrás: http://wellnesscentrum.hu/hotelek_images/_8482.jpg

KERÍTÉSEK

Tömör beton, fém kerítés használata nem javasolt. A használatból adódóan a három szintű növénytakarás ajánlott (ennek megfelelően a sövénykerítés és védőfásítás).

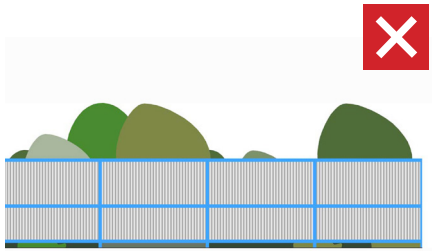

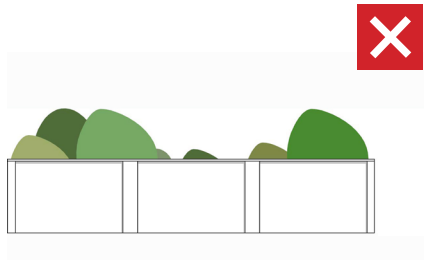

ANYAGHASZNÁLAT

Elsődlegesen a természetes anyagok hesználata javasolt, de ha a technológia indokolja, lehet fém ill. beton felület is. A homlokzati megjelenés tekintetében amennyiben a méret megengedi a falusi mezőgazdasági épület célszerű mintának venni, nagyobb méretnél, lehet csarnokszerkezet is.

TELEPÍTÉS, HOMLOKZAT

Amennyiben a technológia megengedi, bontsuk meg az épület tömegét. Ezek a telekméretek, már megengedik a különálló elhelyezést.

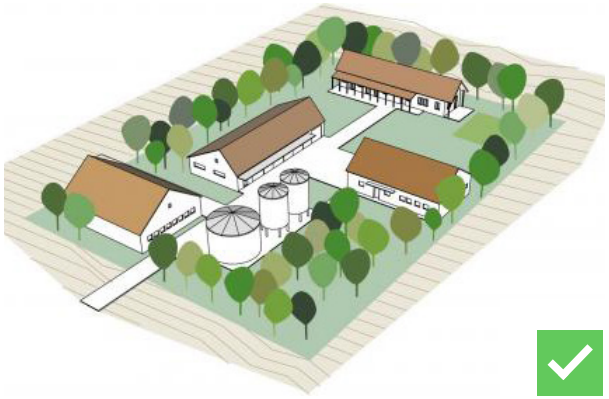

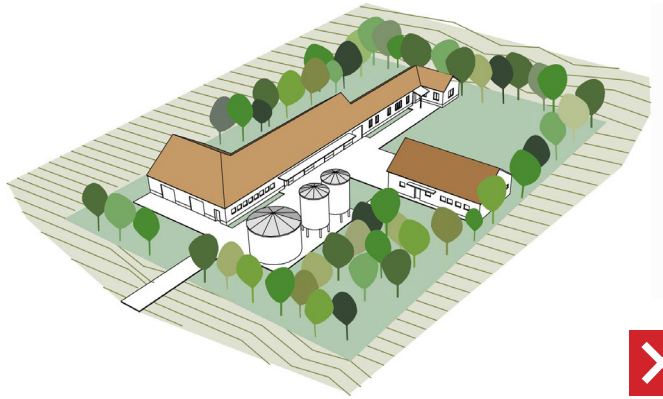

EGYBEFÜGGŐ HEGYVIDÉKI ERDŐTERÜLETEK

A hegyvidéki erdőterületek tájképi és természetvédelmi oltalom alatt állnak, ezért a fenntartható erdőgazdálkodás mellett a természetvédelmi funkció betöltése a fő feladat, ami kiegészülhet visszafogott turisztikai funkciók telepítésével is. Az erdőkben a kialakult tájhasználat és a tájkép egyediségének hosszútávú megőrzése a legfontosabb szempont, amit a bolygatott területek helyreállításával, a honos fafajok megválasztásával, a tájidegen fajok alkalmazásának kerülésével érhetünk el.

Az erdőterületeken új építmény elhelyezése csak az erdő fenntartásához, illetve a turizmushoz kapcsolódóan támogatható. Utóbbi erősítése jelentős haszonnal járna a településnek. A túraútvonalakat fenntartása ezért mindenképp javasolt, amit rövidebb tanösvényekkel célszerű kiegészíteni. Az építmények, berendezések csak bizonyos helyeken, például kilátópontokon, tavak környékén helyezhetők el. Anyaghasználatukban igazodjanak a környezethez, elsősorban faanyag felhasználását javasoljuk egységes, a települési berendezésekhez illeszkedő kivitelben. Minden erdei létesítmény, berendezés tervezése előtt a Bükki Nemzeti Park Igazgatósággal kell egyeztetni azok megjelenéséről, tájba illő formai kialakításáról. Pihenőhelyek és tanösvénypontok berendezésekor ügyeljünk a tisztaságra is, helyezzünk el hulladékgyűjtőket a területen.

VÁLTOZATOS DOMBORZATÚ, NAGYTÁBLÁS MONOKULTÚRÁS SZÁNTÓTERÜLET

A település körüli nagy kiterjedésű szántóterületeken a patakokkal, galériaerdőkkel, erdőfoltokkal enyhén tagolt, nagy átlátásokkal és tájképi kapcsolatokkal rendelkező mezőgazdasági karakter fenntartása és erősítése a javasolt táj- és településképvédelmi intézkedés.
A földutak menti fasorok, erdősávok telepítése javasolt, amivel nem csupán esztétikailag javítunk a terület minőségén, hanem a defláció csökkentésével, a talaj kiszáradásának csökkentésével termőföld- és vízminőségvédelmi szempontok érvényesüléséhez is hozzájárulunk. Ezen túlmenően az ökológiai hálózatra is pozitív hatást gyakorolhatunk. Fontos karakteradó elem a tágas látóhatár, ezért a dombháti területeken csak ritkán ültetett egyszeres, legfeljebb kettős fasort telepítsünk, völgyalji helyzetben már szélesebb, többszintű mezsgyék kialakítása javasolt.
Fontos feladat a gyepterületek és az idős hagyásfák megóvása, rajtuk a legeltető állattartás fenntartása, legelőerdők, elszórt deleltető facsoportok kialakítása javasolt. Alacsony növésű gyümölcstermő fajok ritka telepítésével javíthatjuk a táj képét. Javasolt fafajok: vadcseresznye (Cerasus avium), vadkörte (Pyrus pyraster), kökény (Prunus spinosa), gyepűrózsa (Rosa canina).
A területen épület, gazdasági építmény, majorság építése nem javasolt, legfeljebb a karakterterület szélén, az erdőterületek szegélyébe, amelyeket a rálátási irány felől nyitott oldalon honos fa- és cserjefajokkal szükséges takarni.

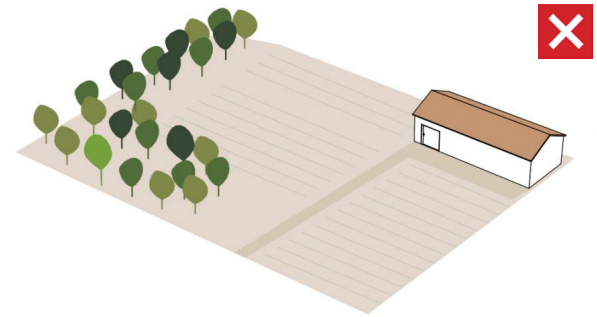

A TÁJKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ RÉSZLETES AJÁNLÁSOK

MOZAIKOS ERDŐ-, GYEP-, SZÁNTÓ-, VÍZGAZDÁLKODÁSI HEGYHÁTI TERÜLETEK

A Nézsát körbevevő hegyek nem mindegyikét borítja egybefüggő erdő. A karakterterület szépségét a változatos, ökológiai szempontból is kedvező megjelenése, ami a sokszínű művelési ágak mozaikos elrendezésének és a szegélyeknek köszönhető. A területen ezt a változatos területhasználatot mindenképpen érdemes fenntartani.

A területen új (akár turisztikai, akár gazdasági célú) épületek elhelyezése megengedhető, azokat a völgyaljakban, illetve a művelési ágak találkozásánál, a szegélyek mentén javasolt elhelyezni, a környező dombhátakról, turistautakról a rálátást minden lehetséges módon meg kell akadályozni. Az elhelyezésekor ügyelni kell, hogy semmi esetre se az összekötő utak , földutak mellett közvetlenül, hanem azoktól térben is és növényzettel is elválasztva, legalább 100 méter távolságra létesüljenek az új épületek.

Ligetes elrendezésben telepített, őshonos fafajokból álló, háromszintű takarófásítással, a burkolóanyagok színeinek visszafogott pasztelles árnyalatával, a lejtésiránnyal párhuzamos gerincű sátortetős kialakításával lehet javítani az építmények tájbaillesztettségén. Az örökzöldek alkalmazása és a túl szabályos fasorok telepítése nem javasolt. A fajok megválasztásakor a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság által ajánlott növényeket kell alkalmazni.

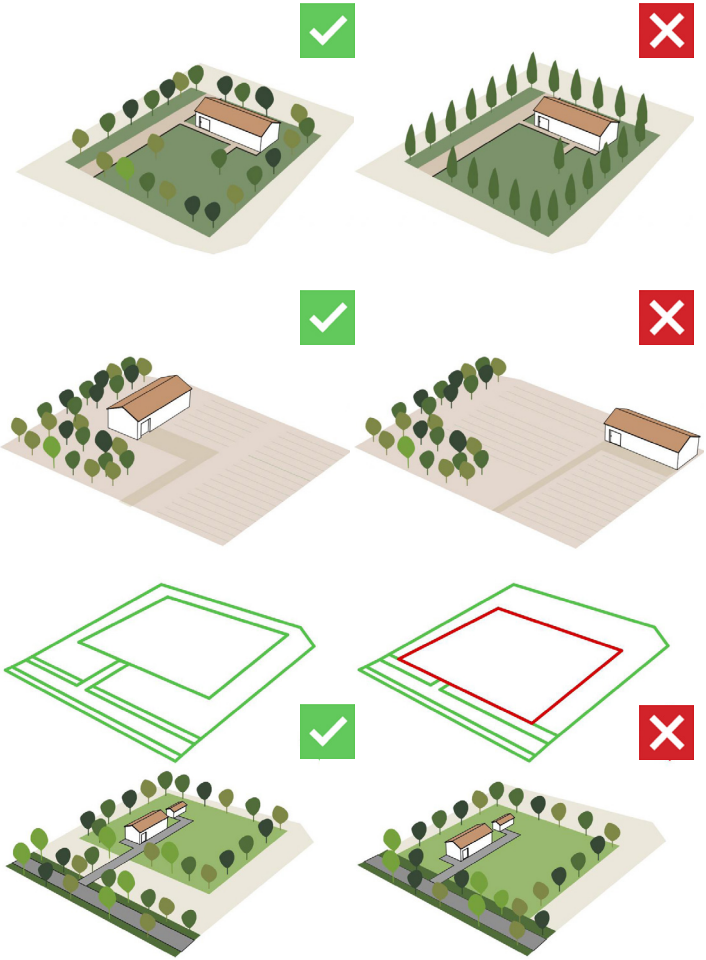

A TÁJKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ RÉSZLETES AJÁNLÁSOK

DOMBHÁTI KISPARCELLÁS MEZŐGAZDASÁGI TERÜLET

A települést körbevevő területeken fellelhető közepes méretű telkeken látható szántóföldek, gyümölcsösök, legelők és az apró zártkertes telkek sajátos hangulatot adnak Nézsának. A hagyományos tájszerkezetet őrző területhasználat és telekszerkezet mindenképp megőrzésre érdemes. Javasolt a gyümölcs- és szőlőültetés támogatása, szorgalmazása a településen.

A jelenleg is fellelhető fasorok és erdősávok mellett újabbak telepítésével javíthatjuk a táj képét és a település ökológiai állapotát, védve a lakóterületeket a porszennyezéstől (különösen a Szondy út alsópetényi szakaszán és az Árpád út mentén található lakóterületek mentén).

Az utaknak tájbasimultan, az épületeknek minden esetben visszafogottan, a látványkapcsolatokat nem megzavarva, természetes anyagokból és színhasználattal kell, hogy létesüljenek.

A területen a természetvédelemmel és az ökológiai gazdálkodással összefüggésben álló építmények elhelyezése javasolt, lakócélú fejlesztés csak átgondolt tervek alapján, a belterületen tapasztalható, meglévő építészeti arculatba illeszkedően alakítható ki. A mediterrán jellegű épületektől tartózkodjunk és gondoskodjunk az épület árnyékolásáról több oldali faültetéssel.

6

TELEPÜLÉSKÉPET FORMÁLÓ ZÖLDFELÜLETEK

UTCÁK, TEREK, FASOROK

Az utcakép kialakulásában sok tényezőnek szerepe van. Az útszelvény, a zöldsávok, az árokrendszer, a gyalogos közút, illetve a különböző lég- és földkábelek megléte, állapota és egymáshoz való viszonya határozza meg elsősorban. Mindezek mellett az adott utcára jellemző beépítési mód, az épület homlokzatok és a telkek előtti növénytelepítések is nagy szerepet játszanak. A rendezett utcakép már önmagában is pozitív hatást eredményez. A burkolatok és árkok karbantartása, a növények gondozása és a használaton kívüli építmények elbontása nagyban hozzájárul a rendezettség kialakulásához. A zöldsávok nemcsak esztétikai, hanem ökológiai és élettani hatásaik miatt is meghatározóak - fontos szerepük van a vízelvezetésben és a pormegkötésben egyaránt.

A település főutcájának, a Szondy útnak meghatározó szerepe van a település arculatának megítélésében - ez a község egyik legforgalmasabb közútja. Különböző szakaszai eltérőek, egységes, homogén utcakép nem alakult ki - az útra felfűződő telkek beépítési formái más-más képet mutatnak az egyes részeken. Az Alsópetény felöli szakaszt két oldali keskeny zöldsáv, gyepes árok és egy oldali burkolt járda jellemzi. Fasor nem, növénykiültetés csupán néhány telek előtt található. A Reviczky-park felé haladva széles utcakép tárul elénk, szintén két oldali, itt már szélesebb zöldsávval és egy oldali járdával (lásd: felső fotó). Fasor, illetve növénykiültetés itt sem dominál - egy sor rózsaágyás díszít az út egyik oldalán. A kastélyparkot elérve már a park fái határozzák meg az utcaképet (ld.: középső fotó), ahol ismét keskeny zöldsávot találunk. Az iskola és a templom közötti szakasz talán a legmeghatározóbb, ahol Alsópetény felől haladva a településre gyönyörű látképet nyújt a katolikus templom sziluettje (ld.: alsó fotó). Ezen a szakaszon újra megnyílik a tér, ahol mindkét oldalon szélesebb zöldsáv és kétoldali gyepes árok jellemző. Járda, ahogy az út teljes szakaszán, itt is csak egy oldalon helyezkedik el. A templomnál lévő elágazáshoz érve a Szondy út Nógrádsáp felé haladva folytatódik - az út másik ága pedig a Táncsics útba torkollik. A fő út településről kivezető szakaszán keskeny kétoldali zöldsáv, jellemzően kétoldali, gyepes - néhol burkolt - árok és egyoldali burkolt járda található.

A belterület ÉK-i felében található lakóterületek utcái hasonló jellegűek. Az Árpád út kivételével az összes utca burkolt, többnyire jó minőségű felülettel rendelkeznek. Az utcákban jellemzően kétoldali keskeny zöldsáv található, melyben leginkább gyepes, ám néhány rövidebb szakaszon burkolt árkok is előfordulnak. Járda rendszerint csak az egyik oldalon kialakított. Az utcafásítás és egyéb évelő kiültetés kismértékű, csupán elszórtan jelenik meg egy-két gyümölcsfa és dísznövény a porták előtt. A baloldali fotó a Petőfi, míg az alábbi fotó a Mindszenti útról készült.

A fő útról délre fekvő területek utcái már kissé eltérőek - az utcafronti mellett oldalhatáron -, és szabadon álló beépítési forma is megjelenik. Az utcák 70%-a burkolt, mely nagyrészt jó minőségű. A fenti fotók az Alkotmány út ÉNy-i és DK-i szakaszát mutatják be. Az út teljes hosszmetszetéről elmondható, hogy kétoldali zöldsávval, gyepes árokkal és egyoldali járdával rendelkezik. Az utcafásítás és a növénykiültetés tekintetében mutatkozik jelentős eltérés a két szakasz között - míg az északi felében ritkán, addig déli irányban haladva már egyre inkább jellemzőek a kiültetések és megjelennek az út menti gyümölcsfa sorok.

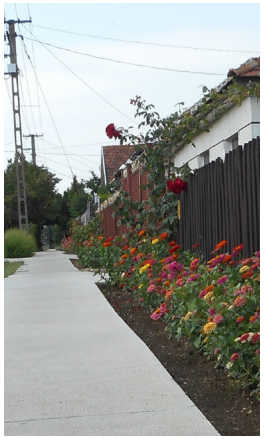

KÖZPARKOK, KÖZKERTEK

A közterek, közparkok szerves részei egy településnek, hiszen ezek a közösség találkozási pontjai. A közösségi terek településenként más-más hangulatot kelthetnek bennünk, mivel többségében a helyi identitást, értékeket tükrözik. Ezek a terek a rövidebb, hosszabb időtöltést biztosítják számunkra, így azok megfelelő kialakítása, a funkció meghatározása fontos feladat. A funkció kiválasztása során figyelembe kell venni a használat jellegét, fő időszakait, a használók számát és igényeit. A terek jellegének és funkciójának meghatározása a település méretétől és a helyi lakosság számától is nagymértékben függ.

Nézsa közösségi rendezvényeinek megtartására alkalmas helyszíne az iskolaként működő Reviczky-kastély parkja. Elhelyezkedése kedvező hiszen a Szondy és a Dózsa György út felől könnyen megközelíthető. A park jelenleg is alkalmas különböző iskolai vagy egyéb programok megtartására, ám egy tervszerű parkfelújítással és új funkciókkal való feltöltésével még több szabadidős tevékenység számára helyet adna - pl. sportpályák felújítása.

A park belső tere rendszeresen fenntartott, rendezett terület - a parkot körülvevő körsétány azonban felújításra szorul. A parkban és az iskola épület környezetében számos értékes növényfaj megtalálható, melyeket védeni javasolt. Az értékes növényállomány tervszerű kezelése és védelme érdekében szükséges lehet egy kerttörténeti kutatás készítése. (ld.: bal oldali fotó)

A település másik jelentős közösségi helyszíne, mely emlékparkként szolgál a Dózsa György és a Szondy út kereszteződésében található „Hősök parkja”. A tér a Reviczky-kastéllyal szemben helyezkedik el, szintén központi fekvéssel. A tér légies, jól átlátható terület egyszerű, már-már túl merev vonalvezetéssel, mely indokolatlanul osztja ketté a teret. A kellemesebb térérzet növelése érdekében a pihenő padok mögé cserjék ültetése javasolt, megtámasztva ezzel a kerti berendezéseket. Az ´56-os emlékmű körül telepített tuják cseréje szükségszerű lenne - egyrészt a komor hangulatuk, másrészt rossz egészségi állapotuk kapcsán. (ld.: jobb oldali fotó)

RÉSZLETEK, ANYAGHASZNÁLAT

Ahogy az épületek esetében is, úgy a szabad terek, közterületek és az utcakép esetében is fontos szerepük van a részleteknek – milyen anyagokat, színeket, formákat választunk meg bizonyos elemek, kiegészítők, utcabútorok kialakítása során. Ahogy mondani szokás a kevesebb, néha több és ez az elv ezekben az esetekben is megállja a helyét. A harmónia megteremtése és fenntartása mellett a részletek egyediségükkel és valamely különbözőségükkel képesek színesíteni az emberek által alkotott összképet. Mindezek érdekében van kiemelkedően fontos szerepük a részleteknek mind táji, mind egy kisebb léptékű tér formálása esetében.

Nézsa

Nézsán az utcabútorok anyaghasználatát tekintve jellemzően a fa dominál, annak különböző árnyalataival. Ez az egyszerűség és a természetes anyagok használata tükrözi a település természethez való viszonyát. Az egyszerűbb és klasszikus formák mellett azonban megjelenik a letisztult, modern formavilág is (ld.: jobb felső fotó). Az alsó sorban lévő fotókon egy szomszéd település - Keszeg - közterületein található példák láthatóak, melyek a nézsaiakhoz hasonlóan követendő, igényes megoldások.

ZÖLDFELÜLETI AJÁNLÁSOK

Sajnos a település meghatározó főbb utcái fás növényzettel szegényesen ellátottak. Mint azt már korábban írtuk a település feltárását szolgáló útvonalak mentén (pl. Szondy) az utcafásítás és egyéb évelő kiültetés kismértékű, csupán elszórtan jelenik meg egy-két gyümölcsfa és dísznövény a porták előtt. Holott az utcai faállomány településökológiailag és esztétikailag is fontos szerepet játszik.

Az utcafásításnak a zöld lomb biztosítása mellett térképző és kompozíciós feladata is van. Az utca jellegétől függően más-más szempontokat érdemes követnünk. Ezeket általános jelleggel a következőekben lehet összefoglalni:

- Szűk utcában túl nagy lombkoronájú fákkal az utca légterét túlságosan betöltjük.
- A fasor jó térhatását csak tágas, legalább 20 m széles utcában képes kifejteni,
- Széles utcában a faltól távolabb ültessünk, különálló szerepet adva a fasornak az utca téralakításában
- Régi szűk utcákban is létesítsünk zöld lombot, ha az előkertbe ültetünk a kerítés fölött kihajló lombkoronájú lombos fákat.

- Az egyöntetű fasor lendületes, karakteres vonalat visz az utcaképbe, a vegyes, rendszertelenséget mutató homlokzatokat egységbe szervezi
- Szűk utcában a fasor helyett a házak homlokzatain, az ablakokban elhelyezett ládákban alkalmazott egyöntetű virágdísszel érhetünk el díszes utcaképet.
- Görbe utcákon csak a külső ívben javasolt ültetni, jobb áttekintést adva.
- Nem szabad elvenni a fásítás által az utca konkáv jellegét, amit a helyes magassággal és egy belső cserjesáv ültetésével érhetünk el.
- Irányadó elv, hogy az utcák „rangja" közötti különbséget éreztessük a növénykiültetéssel (forgalmi jelentőség, illetve a történeti kialakulásu ideje).
- A fasor lehetőleg ne takarjon el értékes architektúrát, táji kilátást,
- Kettős fasort csupán az észak-déli irányú utcákban célszerű telepíteni, hiszen itt a napfény egyenletesebben, jobban éri a növényeket
- K-Ny-i irányú utcákban csak az északi házsor elé ültessünk fákat, a déli házsor elé árnyéktűrő cserjékből válogassunk.
- Út mellett mindig magastörzsű, legalább 2,2 méter

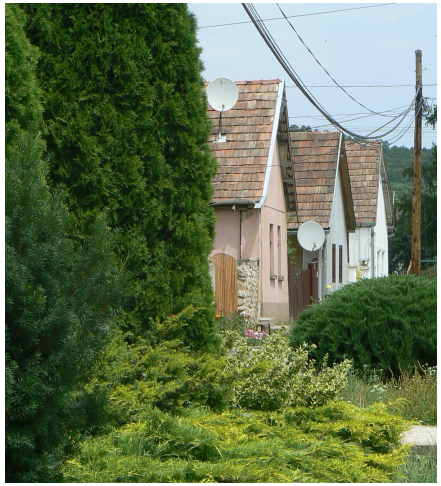

- törzsmagasságú fákat ültessünk, hogy az alattuk zajló forgalmat ne akadályozzák.

Sorfák esetében a javasolt a kompaktabb, kisebb helyigényű és közepes termetű fafajok választása. Ilyenek lehet például a különböző gömb fajták:

- szilvafa (Prunus sp.)
- gömbkőris (Fraxinus ornus ‚Mecsek'),
- magas gömb kőris (Fraxinus excelsior ‚Globosa')
- gömjuhar (Acer platanoides ‚Globosum')
- csörgőfa (Koelreuteria paniculata)

Nagyobb termetű fák közül ajánlott a településen is előszeretettel alkalmazott:
- közönséges dió (Juglans regia)
- cukorjuhar (Acer sacharinum)
- szelídgesztenye (Castanea sativa)

Mindig szem előtt kell tartani, hogy az adott zöldfelület funkciójának megfelelő növényfajokat válasszunk. Például más-más fajok alkalmazása javasolt sorfának vagy egy park ligetes telepítésének kialakítására. Parkfának szoliterként vagy csoportosan ültetve javasolt fajok lehetnek:
- mezei juhar (Acer campestre)
- korai juhar (Acer platanoides)
- tatár juhar (Acer tataricum)
- tűzvörös juhar (Acer tataricum subsp. ginnala)
- közönséges nyír (Betula pendula)
- kőris fajok (Fraxinus sp.)
- tölgyek fajtái (Quercus sp.)
- kislevelű hárs (Tilia cordata)
- mezei szil (Ulmus minor)

A felsorolt alapfajok bármelyik nagyobb díszértékű, nemesített fajtáit alkalmazhatjuk egy-egy kiemelt közterület, utcarészlet hangsúlyozására.

CSERJESZINT, ÉVELŐK

Ahol fasor ültetése nem lehetséges, ott az utca légterét a szemben lévő két homlokzatsor között tágassá teszi, ha inkább cserjesávot ültetünk. Különös előnye, hogy a járókelők szemára a homlokzatok jobb rálátást kapnak, azok szépsége jobban érvényesül, illetve teret enged az azt kiegészíteni képes díszes növénykiültetéseknek. Legszebb és legkívánatosabb megoldás az, ha a kerítés /járda előtt változatos magasságú és szélességű növénysor fut, így az előkertek két oldalról egységes zöld sávokként kísérik az utat.

A közterületek tervezésekor cserjefajok közül a következők telepítése javasolt:

- Húsos som (Cornus mas)
- Veresgyűrű som (Cornus sanguinea)
- Egybibés galagonya (Crataegus monogyna)
- Csíkos kecskerágó (Euonymus europaeus)
- Gyepűrózsa (Rosa canina)
- Ostorménfa (Viburnum lantana)

Nagyobb díszértékű cserjefajok esetében alkalmazhatunk például közönséges orgonát (Syringa vulgaris), nyári orgonát (Buddleja davidii), közönséges fagyalt (Ligustrum vulgare) stb. Mindezen hatások együttes kezelésére és gondos megtervezésére ne féljünk hozzáértő szakértői segítséghez fordulni!

Nézsa

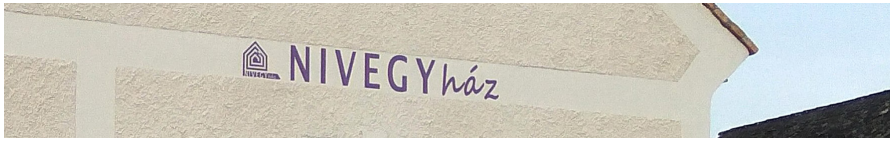

HIRDETÉSEK, REKLÁMOK

Fontos a könnyen érthetőség és figyelemfelkeltés, de egy szolidabb színvilágú, jó grafikát is észrevesz és elolvas az, akinek tényleg szüksége van a hirdetett szolgáltatásra.
A hirdetések helye és mérete összefügg. Ha olyan helyet választunk, amely közel esik az érdeklődőhöz, akkor a méret jelentősen csökkenthető.
Reklám-, illetve hirdetés elhelyezése közterületen csak utcabútoron – utasváró, pavilon, információs vagy más célú berendezés – lehetséges.
Építményeken, kerítésen az adott épületben működő szervezettel, céggel, tevékenységgel kapcsolatban a következő hirdető-felületek, -berendezések helyezhetők el:
cégtábla, cégér, címtábla, saját vállalkozást népszerűsítő berendezés, felület.

Cégérek síkban helyezhetők el a homlokzaton. Elvetendő minden olyan szerkezet alkalmazása, amit magáért a hirdetés céljáért építenénk. Mindemellett igyekezzük kerülni a harsány színek alkalmazását.
Használjunk időjárásálló bevonatot, főleg a hirdetés eső és pára elleni védelme érdekében.
Kerüljük a neonnal megvilágított, valamint led-kijelzős reklámfelületeket. Az erős fény zavarhatja a szemközt lakókat. A fények színe erőteljesen elüt a természetes színektől. A villogás, vibrálás figyelemfelkeltő ugyan, de egyúttal kellemetlen, zavaró is a szemnek.

A házszámozás legyen jól látható, könnyen észrevehető. Jó, ha a település egy egységes karaktert ki tud alakítani.

Védett épületen, zöldterület telkein reklámtáblák nem helyezhetők ki. Nem kívánatos a település teljes területén az óriásplakátok kihelyezése.

A helyi önkormányzat irányítása alatt elindulhat egy tájékoztató rendszer felállítása a helyi értékek bemutatásáról. Fontos, hogy ez a rendszer is egy egységes arculatot kapjon.

IMPRESSZUM

MEGBÍZÓ

NÉZSA KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

2618 Nézsa Park u. 1.

https://www.nezsa.hu/

Styevó Gábor polgármester

Krakler Judit főépítész

SZERZŐK

GENERÁLTERVEZŐ: Poltrade Bt., Mohácsi Katalin, Tölgyesi Diána

ÉPÍTÉSZET: Vakli Gábor

TÁJÉPÍTÉSZET: Pagony Táj- és Kertépítész Iroda

KIADVÁNYSZERKESZTÉS: Poltrade Bt.

Légi felvételek: Carrot Media (https://carrotmedia.hu)

Az 5. fejezet grafikus ábrái a Lechner Tudásközpont honlapjáról származnak, http://tak.lechnerkozpont.hu/,

valamint Balaton-felvidéki építészeti útmutató c. kiadványból (szerző: Krizsán András, 2014)

BETŰTÍPUS: Open sans, Titillium

KÉSZÜLT: Magyarország kormánya előírása alapján, önkormányzati megbízásból, a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényhez kapcsolódóan.

A negatív példákhoz használt képek nem Nézsán készültek!